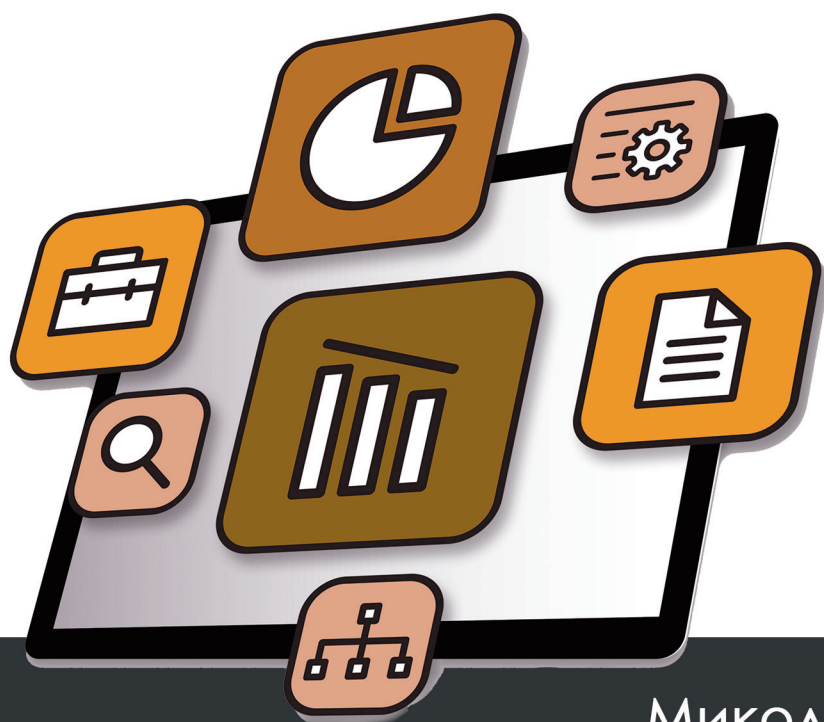

Оксана Кулешова

«ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ У БАЗОВІЙ ШКОЛІ»

Навчально-
методичний
посібник

Миколаїв
2022

Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту освіти

Навчально-методична лабораторія моніторингу
якості освіти та сертифікації

Оксана Кулешова

«ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ У БАЗОВІЙ ШКОЛІ»

Навчально-методичний посібник

Автор: *О. А. Кулешова*, завідувач навчально-методичної лабораторії моніторингу якості освіти та сертифікації, старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти МОІППО

Рецензенти: *В. В. Стойкова*, к.пед.н., заступник директора з науково-педагогічної роботи МОІППО;
М. Ю. Кирпенко, директор Херсонського регіонального центру оцінювання якості освіти

Відповідальна за випуск: *В. В. Стойкова*, к.пед.н., заступник директора з науково-педагогічної роботи МОІППО

Затверджено вченою радою Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, протокол від 30.11.2022.

Кулешова О. А. Формувальне оцінювання у базовій школі : навчально-методичний посібник / О. А. Кулешова. – Миколаїв : ОІППО, 2022. – 100 с.

© Навчально-методична лабораторія моніторингу якості освіти та сертифікації

© Кафедра педагогіки, психології та менеджменту освіти МОІППО

© Центр редакційно-видавничої діяльності

Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
СТРУКТУРА КОМПЕТЕНТІСНО-ДІЯЛЬНІСНОГО МОДУЛЯ «ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ У БАЗОВІЙ ШКОЛІ.....	5
РОЛЬ І МІСЦЕ ОЦІНЮВАННЯ В НОВІЙ ОСВІТНІЙ СТРАТЕГІЇ.....	13
МЕТОДИКА ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ.....	31

ВСТУП

Суттєвим фактором впливу на ефективність реформи «Нова українська школа» є утвердження нової філософії оцінювання, яка покликана формувати відповідальне ставлення здобувача освіти до навчання, мотивувати на досягнення максимально можливих результатів, виховувати ціннісні якості особистості та бажання навчатися. Таке оцінювання розглядається інструмент, вбудований за умовчанням, в освітній процес адже передбачає постійне відстеження особистого розвитку здобувача освіти із залученням його самого та батьків, дозволяє вибудовувати індивідуальну траєкторію розвитку здобувача освіти, вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаровуванню. Все це сприятиме досягненню здобувачем освіти результатів навчання, вимоги до яких передбачають не лише предметні, а й метапредметні та ціннісні складові.

Цей факт спричиняє необхідність оперативного опанування педагогами нових підходів, технік та інструментів оцінювання, які застосовуються в процесі навчання для налаштування постійного зворотного зв'язку. Такий постійний зворотний зв'язок забезпечується засобами формувального оцінювання, які дозволяють аналізувати знання, вміння, ціннісні установки, а також поведінку учня. Порівнюють результати з його попередніми результатами, мотивують до навчання, формують відповідальне ставлення до нього на основі чіткого розуміння навчальних цілей та шляхів їх досягнення.

За результатами моніторингу освітніх потреб педагогів виявлено, що більшості з них бракує досвіду застосування формувального оцінювання, а також є потреба у професійному розвитку щодо здійснення оцінювання компетентностей здобувачів освіти, моніторингу їх індивідуального поступу та розробки відповідних засобів.

Пропонований навчально-методичний посібник має практичне значення, адже ознайомить слухачів із сучасними підходами до налаштування системи оцінювання у закладі освіти на засадах дитиноцентризму, розглядає підходи і засоби зворотного зв'язку у процесі навчання учня, який дозволить педагогу допомогти учню у досягненні навчальних цілей.

СТРУКТУРА КОМПЕТЕНТІСНО-ДІЯЛЬНІСНОГО МОДУЛЯ «ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ У БАЗОВІЙ ШКОЛІ»

Мета модуля:

Формування професійних компетенцій педагогів щодо застосування формувального оцінювання в освітньому процесі.

Завдання модуля:

- *Систематизувати знання щодо:*
 - теоретичних і нормативних основ формувального оцінювання;
 - засадничих принципів, сутності, властивостей формувального оцінювання;
 - методів, технік і інструментів формувального оцінювання;
- *Сформувати вміння (навички):*
 - критично оцінювати можливості різних видів оцінювання, методів, технік та інструментів;
 - формулювати вимірні і зрозумілі учням навчальні цілі і критерії оцінювання.
- *Розвинути установки на:*
 - аналітичність
 - об'єктивність
 - справедливість

Очікувані навчальні результати:

- *знання щодо:*
 - теоретичних і нормативних основ формувального оцінювання;
 - засадничих принципів, сутності, властивостей формувального оцінювання;
 - методів, технік і інструментів формувального оцінювання;
- *вміння (навички):*
 - критично оцінювати можливості різних видів оцінювання, методів, технік та інструментів;
 - формулювати вимірні і зрозумілі учням навчальні цілі і

критерії оцінювання.

- *установки на:*
 - аналітичність
 - об'єктивність
 - справедливість

Професійні компетентності, які розвиваються під час модуля

Оцінювально-аналітична компетентність: здатність здійснювати оцінювання результатів навчання учнів; здатність аналізувати результати навчання учнів; здатність забезпечувати самооцінювання і взаємооцінювання результатів навчання учнів.

Навчальна стратегія модуля (форми та методи організації освітньої діяльності)

Реалізація завдань для досягнення результатів модуля здійснюється через:

- розгляд навчального матеріалу на інтерактивних лекціях;
- самостійне вивчення слухачами навчального матеріалу на основі розробленого для модуля комплексу навчально-методичних матеріалів;
- виконання практичних завдань, спрямованих на набуття слухачами вмінь і навичок на практиці застосовувати набуті теоретичні знання;
- участі слухачів у семінарських заняттях з метою розвитку критичного мислення, установок для використання у професійній діяльності здобутих знань, вмінь.

Матеріально-технічне забезпечення модуля

- презентаційні матеріали;
- дидактичні матеріали;
- технічні засоби навчання

Форма підсумкового контролю

Активність і продуктивність роботи в групах впродовж модуля.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН МОДУЛЯ

ТЕМА 1. РОЛЬ МІСЦЕ ОЦІНЮВАННЯ В НОВІЙ ОСВІТНІЙ СТРАТЕГІЇ

- нормативні основи оцінювання;
- філософія, завдання, характеристики формувального оцінювання;

ТЕМА 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

- визначення цілей оцінювання на основі очікуваних навчальних результатів. Таксономія Бенджаміна Блума;
- розроблення критеріїв для формувального оцінювання;
- техніки формувального оцінювання;
- інструменти формувального оцінювання;

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНИХ ГОДИН МОДУЛЯ

<i>Тема</i>	<i>Лекції, год.</i>	<i>Практ. заняття, год.</i>	<i>Семінар. заняття, год.</i>	<i>Самост. робота, год.</i>	<i>Усього, год.</i>
Тема 1. Роль і місце оцінювання в новій освітній стратегії	1		1		2
Тема 2. Методика формувального оцінювання	4	4			8
<i>Усього, год.</i>				5	15

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст навчання (тематичний план)	Розподіл годин	Форми навчальних занять	Освітній продукт
<i>Тема 1. РОЛЬ І МІСЦЕ ОЦІНЮВАННЯ В НОВІЙ ОСВІТНІЙ СТРАТЕГІЇ</i>			
1.1. Нормативні основи оцінювання	1	Лекція- презен- тація	Слухач усвідомлює ви- моги до оцінювально- аналітичної компетент- ності педагога та систе- ми оцінювання здобува- чів у закладі освіти
1.2. Філософія, завдання, характе- ристики ефектив- ного оцінювання	1	Семі- нарське заняття	Слухач розуміє засад- ничі принципи, сутність, властивості формуваль- ного оцінювання
<i>Тема 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ</i>			
2.1. Визначення ці- лей оцінювання на основі очікуваних навчальних резуль- татів. Таксономія Бенджаміна Блума	1	Лекція- презен- тація	Слухач розуміє таксоно- мію пізнавальної сфери за Бенджаміном Блумом
	1	Прак- тичне заняття	Слухач вміє операціо- налізувати очікувані результати навчання
2.2. Розроблення критеріїв для фор- мувального оціню- вання	1	Лекція- презен- тація	Слухач усвідомлює ос- новоположні підходи до вироблення критеріїв оцінювання

	1	Практичне заняття	Слухач уміє розробляти критерії оцінювання до видів робіт; уміє залучати учнів до вироблення критеріїв
2.3. Техніки формувального оцінювання	1	Лекція-презентація	Слухач розуміє особливості технік формувального оцінювання
	1	Практичне заняття	Слухач уміє доцільно добирати техніки формувального оцінювання
2.4. Інструменти формувального оцінювання	1	Лекція-презентація	Слухач розуміє алгоритм розроблення інструментів оцінювання
	1	Практичне заняття	Слухач уміє доцільно обирати та самостійно розробляти інструменти оцінювання

Основні поняття:

- **Взаємооцінювання** – аналіз учнями робіт одне одного, проводиться за заздалегідь визначеним критеріями.
- **Валідність** – це характеристика здатності засобу вимірювання адекватно і обґрунтовано реалізувати мету вимірювання.
- **Зворотний зв'язок** – інформація, яку отримує вчитель і учень у процесі навчання учня, що дозволяє допомогти йому досягти навчальних цілей шляхом вибору оптимальних методів та прийомів навчання.
- **Критерій** - (від грец. κριτήριον – засіб судження) підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось), міріло, еталон.
- **Компетентнісно орієнтоване завдання** – завдання, яке вимагає використання знань в умовах невизначеності, за

межами навчальної ситуації, організовує діяльність учнів, а не вимагає відтворення ним інформації або окремих дій.

- **Конвертація** – переведення з одного стану в інший
- **Моніторинг якості освіти** - це система послідовних і систематичних заходів, що здійснюються з метою виявлення та відстеження тенденцій у розвитку якості освіти в країні, на окремих територіях, у закладах освіти (інших суб'єктах освітньої діяльності), встановлення відповідності фактичних результатів освітньої діяльності її заявленим цілям, а також оцінювання ступеня, напряму і причин відхилень від цілей.
- **Надійність** – характеристика засобу вимірювання за ступенем стійкості результатів вимірювання, що отримані однаковим методом за однакових умов.
- **Об'єктивність** – характеристика засобу вимірювання і процедури його застосування, які позбавлені упередження і суб'єктивного ставлення.
- **Оцінювання** - процес формулювання висновків на основі порівняння кількісних показників зі стандартами, еталонами, критеріями.
- **Оцінювання підсумкове** – оцінювання результатів навчання відносно заданого стандарту за певною шкалою.
- **Оцінювання формувальне** – це інтерактивне оцінювання прогресу учнів, що дає змогу вчителю відповідно адаптувати освітній процес, спираючись на дані відстеження особистісного розвитку дітей та хід набуття ними навчального досвіду й компетентностей.
- **Опитування** — це метод збору соціальної інформації про об'єкт в ході безпосереднього (інтерв'ю) або опосередкованого (анкетування) соціально-психологічного спілкування соціолога (інтерв'юера) і того, кого опитують (респондента) шляхом реєстрації відповідей респондента.
- **Політика оцінювання здобувачів** – складова освітньої політики закладу освіти, яка включає сукупність визначеної системи цілей, завдань, принципів, процедур, механізмів та основних напрямів діяльності щодо оцінювання здобувачів освіти, спрямованих на забезпечення якості освіти.
- **Педагогічне вимірювання** – процес присвоєння числового значення певній властивості (особі) відповідно до її

кількісного прояву із застосуванням чітко визначених правил вимірювання.

- **Результати навчання** - знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів..
- **Самооцінка** - прийняття рішення самим учням про відповідність виконаної роботи визначеним заздалегідь критеріям. Оцінка своїх можливостей, ролі, поведінки.
- **Спостереження** - це метод цілеспрямованої фіксації в спеціально розробленому протоколі досліджуваного явища з подальшим його аналізом (науковий спосіб збору інформації). Значення і цінність названого методу полягає в тому, що матеріал для спостереження береться безпосередньо з життя при спостереженні за діяльністю людей, виявляється в їх рухах, діях, вчинках, висловлюваннях тощо.
- **Таксономія** – система класифікації, що передбачає перехід від простого до складного або навпаки.
- **Таксономія Блума (Bloom taxonometry)** – таксономія педагогічних цілей у пізнавальній сфері, яку в 1956 році запропонував американський психолог Бенджамін Блум і яка передбачає правила чіткого й однозначного формулювання і впорядкування цілей навчання. Цілі навчання включають цілі когнітивної групи, цілі афективної групи (вони виражаються через сприймання, інтереси, нахили, здібності тощо) та цілі психомоторні (навички письма, мовні, фізичні, трудові навички). Цілі когнітивної групи можна виразити через такі елементи засвоєння, як розуміння, відтворення, застосування, аналіз, синтез, оцінка.
- **Тестування** — метод педагогічної діагностики, за якого вибір величини, яка репрезентує результат навчального процесу, повинен максимально відповідати принципам співставлення, об'єктивності, надійності і валідності вимірів. Він повинен пройти обробку й інтерпретацію і бути прийнятним для застосування у педагогічній практиці.
- **Точність** – характеристика засобу вимірювання і процедури його застосування, що означає об'єктивність у вимірах, в

обчисленні величин.

- **Уміння (skills)** – здатність до застосування знань і розуміння для виконання завдань та розв’язання проблем. Уміння бувають когнітивні (інтелектуально-творчі) на підставі логічного, інтуїтивного, творчого мислення або практичні на основі спритності, майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій і інструментів.
- **Якість освіти** - відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг.
- **Шкалювання** – процес нарахування балів за результатами вимірювання.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ТЕМ

ТЕМА 1. РОЛЬ І МІСЦЕ ОЦІНЮВАННЯ В НОВІЙ ОСВІТНІЙ СТРАТЕГІЇ

ВИД ЗАНЯТТЯ: інтерактивна лекція.

ФОРМАТ ЗАНЯТТЯ: синхронний.

МЕТА ЗАНЯТТЯ: *розвиток професійної компетентності педагогів щодо оцінювання здобувачів освіти*

ОЧІКУВАНІ НАВЧАЛЬНІ РЕЗУЛЬТАТИ

➤ *знання:*

- ключових підходів до оцінювання здобувачів освіти за компетентнісного підходу;
- нормативних вимог і критеріїв щодо системи оцінювання здобувачів у закладі освіти.
- теоретичних і нормативних основ оцінювання здобувачів освіти (принципи, функції, об'єкти, види).

➤ *уміння:*

- здійснювати оцінювання здобувачів освіти за компетентнісного підходу.

➤ *установки до:*

- аналітичності;
- інноваційності.

Обсяг навчального навантаження: 1 акад. год.

НОРМАТИВНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ

**Нормативні вимоги щодо системи оцінювання
здобувачів у закладі освіти**

[Наказ МОНУ від 09.01.2019 № 17 «Про
затвердження Порядку проведення інституційного
аудиту закладів загальної середньої освіти»](#)

Критерії якості освітніх та управлінських процесів для самооцінювання закладу освіти, що відповідають першому (високому рівню)

Напрямок оцінювання 2. Система оцінювання здобувачів освіти
(Додаток 2 до Методики оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу загальної середньої освіти під час інституційного аудиту, затвердженої наказом Державної служби якості освіти України від 09.01.2020 № 01-11/1 (в редакції наказу Державної служби якості освіти від 27.08.2020 № 01-11/42))

2.1. Наявність відкритої, прозорої і зрозумілої для здобувачів освіти системи оцінювання їх результатів навчання.

2.1.1. Критерії, правила та процедури оцінювання результатів навчання оприлюднено у різних формах: здобувачі освіти отримують інформацію про критерії, правила та процедури оцінювання їхніх результатів навчання із сайту закладу, в усній формі від педагогічних працівників за допомогою інформаційних стендів у навчальних кабінетах та інших приміщеннях закладу.

2.1.2. Система оцінювання у закладі освіти ґрунтується на компетентнісному підході: вчителі застосовують різні прийоми формувального оцінювання результатів навчання учнів.

2.1.3. Здобувачі освіти вважають, що оцінювання результатів їхнього навчання у закладі освіти є справедливим і об'єктивним.

2.2. Застосування внутрішнього моніторингу, що передбачає систематичне відстеження та коригування результатів навчання кожного здобувача освіти

2.2.1. У закладі освіти визначено порядок проведення внутрішнього моніторингу для дослідження стану і результатів навчання здобувачів освіти та освітньої діяльності закладу освіти. Систематично проводяться моніторинги результатів навчання здобувачів

освіти з усіх предметів (курсів) інваріантної частини.

За результатами моніторингів здійснюється аналіз результатів навчання здобувачів освіти, визначаються чинники впливу на отриманий результат, приймаються рішення щодо їх коригування, помітний позитивний результат цих рішень (наявна позитивна динаміка в показниках розвитку здобувачів освіти).

- 2.2.2.** Впроваджена система формувального оцінювання сприяє особистісному поступу здобувачів освіти, формує у них позитивну самооцінку. Переважна більшість вчителів використовують у своїй роботі формувальне оцінювання (відстежують особистісний поступ здобувачів освіти, формують у них позитивну самооцінку, відзначають досягнення, підтримують бажання навчатися, запобігають побоюванням помилитися)

- 2.3.** Спрямованість системи оцінювання на формування у здобувачів освіти відповідальності за результати свого навчання, здатності до самооцінювання.

- 2.3.1.** Заклад освіти сприяє формуванню у здобувачів освіти відповідального ставлення до результатів навчання. Здобувачі освіти отримують можливість вибору рівня навчальних завдань і напрямів навчальної діяльності. Здобувачі освіти отримують необхідну допомогу в навчальній діяльності в різних формах (консультації, індивідуальні завдання, допомога у підготовці до участі в учнівських олімпіадах, науково-дослідницькій діяльності тощо). Переважна більшість здобувачів освіти відповідально ставиться до процесу навчання
- 2.3.2.** Заклад освіти забезпечує розвиток в учнів уміння самооцінювання та самомотивації. Переважна більшість учителів організовують самооцінювання та взаємооцінювання здобувачів освіти

Вимоги до оцінювально-аналітичної компетентності учителя

Витяг

ГЗ. Оцінювально-аналітична компетентність

ГЗ.1. Здатність здійснювати оцінювання результатів навчання учнів

Педагог знає:

ГЗ.1.31. Види оцінювання результатів навчання учнів (формувальне, поточне, підсумкове тощо)

ГЗ.1.32. Форми оцінювання (усна, письмова, цифрова, графічна, практична тощо)

ГЗ.1.33. Методики здійснення формувального, поточного, підсумкового оцінювання

ГЗ.1.34. Способи фіксації результатів педагогічних спостережень

ГЗ.1.35. Критерії та рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів

ГЗ.1.36. Етичні принципи та вимоги законодавства щодо академічної доброчесності під час оцінювання результатів навчання учнів, механізми її забезпечення

Педагог уміє:

ГЗ.1.У1. Застосовувати різні форми оцінювання результатів навчання учнів

ГЗ.1.У2. Застосовувати до різних видів оцінювання відповідну методику та шкалу

ГЗ.1.У3. Дотримуватися визначених законодавством критеріїв оцінювання результатів навчання учнів

ГЗ.1.У4. Розробляти критерії оцінювання різних видів навчальної діяльності

ГЗ.1.У5. Встановлювати та фіксувати результати навчання учнів, на їхній основі визначати індивідуальну освітню траєкторію (за потреби)

ГЗ.1.У6. Дотримуватися академічної доброчесності під час оцінювання результатів навчання учнів

ГЗ.1.У7. Забезпечувати дотримання учнями академічної доброчесності під час здобуття освіти

✓ **ГЗ.2. Здатність аналізувати результати навчання учнів**

Педагог знає:

ГЗ.2.31. Методи і прийоми здійснення аналізу та рефлексії навчальної діяльності учнів та її результативності

Педагог уміє:

ГЗ.2 У1 Розвивати в учнів уміння здійснювати самомотивацію до навчання, аналіз, рефлексію навчальної діяльності та її результативності

ГЗ.2 У2 Забезпечувати зворотний зв'язок з учнями щодо сприйняття, розуміння та засвоєння ними навчального матеріалу

✓ **ГЗ.3. Здатність забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів**

Педагог знає:

ГЗ.3.3І. Методи та прийоми, методики і технології здійснення самооцінювання та взаємооцінювання учнями результатів їхнього навчання

Педагог уміє:

ГЗ.3.У1. Розвивати в учнів уміння здійснювати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання

Рамка оцінювання результатів навчання

Об'єкт оцінювання (що?)

Метапредметна складова результату навчання = наскрізні уміння: виявляє інтерес до навчання, виявляє розуміння прочитаного, висловлює власну думку, критично та системно мислить, логічно обґрунтовує власну позицію, діє творчо, виявляє ініціативу у процесі навчання, конструктивно керує емоціями, оцінює ризики, самостійно приймає рішення, розв'язує проблеми, співпрацює з іншими.

[Наказом Міністерства освіти і науки України від 01 квітня 2022 р. № 289](#) затверджено рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіти відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти і визначено результати навчальних досягнень, які фіксуватимуться у свідоцтві досягнень (раніше табель).

СВІДОЦТВО ДОСЯГНЕНЬ

учня / учениці _____ класу

_____ (прізвище та ім'я учня / учениці)

_____ навчальний рік

Характеристика навчальної діяльності*	Стан сформованості (сформовано/формується)
виявляє інтерес до навчання	
виявляє розуміння прочитаного	
висловлює власну думку	
критично та системно мислить	
логічно обґрунтовує власну позицію	
діє творчо	
виявляє ініціативу в процесі навчання	
конструктивно керує емоціями	
оцінює ризики	
самостійно приймає рішення	
розв'язує проблеми	
співпрацює з іншими	

Характеристика результатів навчальної діяльності

Навчальний предмет / інтегрований курс	Результати навчання	Рівень досягнення результатів навчання		
		I семестр	II семестр	Рік
Українська мова	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			
	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Українська література	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			
	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Зарубіжна література	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			
	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної)	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			
	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			

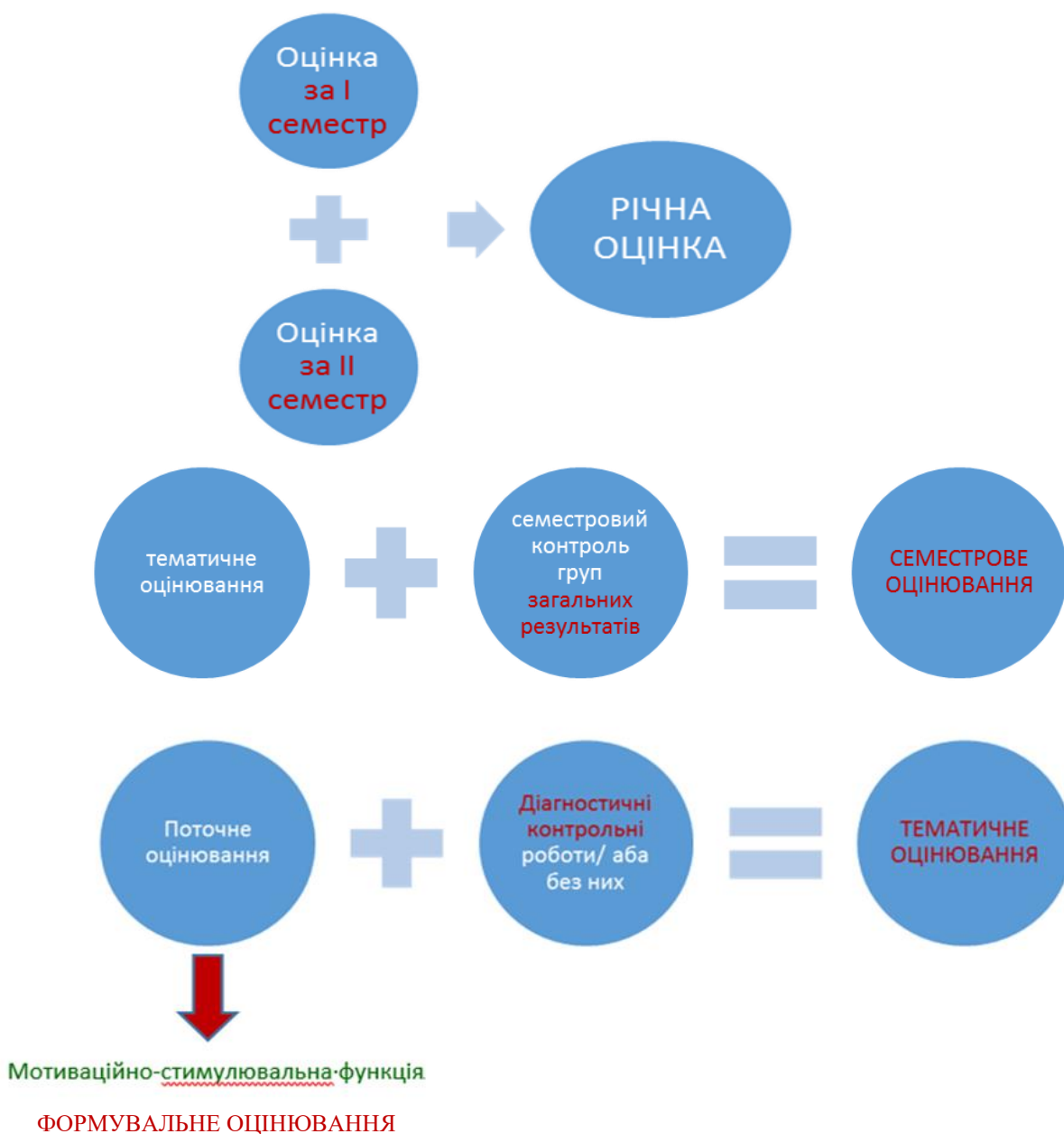
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Інтегрований мовно-літературний курс	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			
	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Іноземна мова	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			
	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Друга іноземна мова	Сприймає усну інформацію на слух / Аудіювання			
	Усно взаємодіє та висловлюється / Говоріння			
	Сприймає письмові тексти / Читання			
	Письмово взаємодіє та висловлюється / Письмо			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Математика	Опрацьовує проблемні ситуації та створює математичні моделі			
	Розв'язує математичні задачі			
	Критично оцінює результати розв'язання проблемних ситуацій			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Пізнаємо природу / Довкілля / Природничі науки***	Проводить дослідження природи			
	Опрацьовує та використовує інформацію			
	Усвідомлює закономірності природи			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Технології	Проектує та виготовляє вироби			
	Застосовує технології декоративно-ужиткового мистецтва			

	Виявляє самозарадність у побуті / освітньому процесі			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Інформатика	Працює з інформацією, даними, моделями			
	Створює інформаційні продукти			
	Працює в цифровому середовищі			
	Безпечно та відповідально використовує інформаційні технології			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Здоров'я, безпека та добробут (інтегрований курс)	Піклується про здоров'я			
	Приймає рішення для безпеки			
	Виявляє підприємливість і поводить етично			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Етика / Курси морального спрямування ***	Поводиться етично			
	Мислить критично			
	Позитивно ставиться до себе та оточуючих			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Вступ до історії України та громадянської освіти / ***	Орієнтується в історичному часі й просторі			
	Працює з інформацією історичного змісту			
	Виявляє повагу до гідності людини та соціальну активність			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Інтегрований курс «Мистецтво»/ курси за вибором художнього спрямування	Пізнає різні види мистецтва			
	Працює з текстом			
	Бере участь у творчій діяльності			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
Фізична культура	Розвиває особистісні якості у процесі фізичного виховання			
	Володіє технікою фізичних вправ			
	Здійснює фізкультурно-оздоровчу діяльність			
	Загальна оцінка результатів навчання**			
[назва міжгалузевого інтегрованого курсу або курсу за вибором]				

Характеристика навчальної діяльності заповнюється класним керівником за результатами спостережень, проведених спільно з вчителями, які працюють з класом. Спостереження проводяться упродовж року за планом, визначеним закладом освіти. Заповнення цієї графі здійснюється по завершенню кожного навчального року або в разі зміни здобувачем освіти навчального заклад. Використовується дихотомічна шкала: сформовано/формується.

Характеристика результатів навчання (очікувані групи результатів навчання, передбачені навчальною програмою) здійснюється в балах або рівнях.

Схема оцінювання груп результатів навчання

ФІЛОСОФІЯ, ЗАВДАННЯ, ХАРАКТЕРИСТИКИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

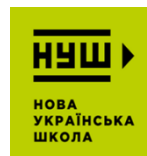
*«Коли кухар дегустує суп – це
формувальне оцінювання; коли клієнт
або експерт їсть суп – це підсумкове
оцінювання»*

Роберт Стейк

**РАМКА
ОЦІНЮВАННЯ**

ДЛЯ ЧОГО?

ЩО?

ЯК?

В контексті реформування системи освіти має відбутися переосмислення філософії оцінювання здобувачів, оскільки в основі концепції Нової української школи лежить особистісно зорієнтована модель освіти та дитиноцентризм, що передбачає врахування поглядів, інтересів, здібностей та потреб кожної дитини, її відповідальність за результати навчання в умовах психологічного комфорту.

Рамки нової філософії оцінювання закладено відповідними нормативними документами та науково-теоретичними розробками, що розглядають оцінювання як інструмент навчання. Механізми і процедури оцінювання для навчання орієнтовані на відстеження динаміки навчальних результатів кожного учня, розуміння ним навчальних цілей, самооцінювання та рефлексію результатів навчання та навчальної діяльності.

Система оцінювання має забезпечувати постійний контакт між учителем, учнем, батьками, класним керівником, а також адміністрацією та педагогічним колективом закладу освіти. Вона має бути налаштована так, щоб якомога дбайливіше ставитися до психіки учнів, унеможливлючи виникнення травмуючих ситуацій. Важливою умовою утвердження нової філософії оцінювання є формування в усіх учасників освітнього процесу ставлення до системи оцінювання як до інструменту, необхідного для успішного здобуття освіти.

Завдання оцінювання в НУШ (для чого?)	
➤	Визначати ступень відповідності отриманих освітніх результатів заздалегідь запланованим.
➤	Здійснювати моніторинг прогресу учня;
➤	Здійснювати позитивний, мотиваційний, індивідуальний, діагностичний зворотний зв'язок, звертати увагу учня на цілі навчання та критерії досягнення успіху;
➤	Виявляти дітей з особливими освітніми потребами і добирати доцільні навчальні практики і підходи;
➤	Здійснювати самооцінювання учителем перебігу процесу навчання для коригування своєї методики;
➤	Обговорювати навчальний поступу і фактори, що на нього впливають, з батьками учнів
➤	Надавати підтримку учням у самооцінюванні задля самопізнання (реалістичного розуміння себе як учня) та розвитку вміння ставити цілі власного навчання.
➤	Спрямовувати, заохочувати і підтримувати учнів у процесі навчання
➤	Надавати учневі інформацію, необхідну для ухвалення рішення щодо подальшого навчання (на що спрямувати свої зусилля, на що звернути увагу, що покращити, а що виправити, над чим попрацювати).

Принципи формувального оцінювання (Рішад Шакіров)	
Адекватність.	Відстеження відповідності оцінки знань, умінь, навичок, цінностей, запланованим цілям
Об'єктивність та справедливість.	Здійснення ретельної розробки конкретних критеріїв оцінки, якості інструментів для оцінювання, процедур його проведення, академічна доброчесність
Інтегрованість.	Здійснення оцінювання як запланованої і ретельно продуманої складової частини процесу навчання

Відкритість. Повідомлення учням критеріїв і методів оцінювання заздалегідь, залучення їх до розробки критеріїв
Доступність. Прагнення до простоти і ясності форм, методів, цілей і самого процесу оцінювання для всіх учасників освітнього процесу
Систематичність. Послідовне і регулярне здійснення процедур оцінювання
Доброзичливість. Створення умов для партнерських відносин між учителем і учнем, що спрямовані на підтримку і стимулюють зростання досягнень

**Принципи оцінювання для навчання
(формульовального оцінювання)
Assessment Reform Group (1999) (Джон Вілмут)**

- Оцінювання для навчання має бути частиною ефективного планування навчальної та викладацької діяльності.

Планування має забезпечувати можливості як для учня, так і для вчителя отримувати та використовувати інформацію про успіхи у досягненні навчальних цілей. Воно також повинно бути гнучким, щоб відповідати запланованим і непередбаченим задумам та навичкам. Планування має включати стратегії, які б забезпечували розуміння учнями цілей, які вони переслідують, так керитріїв, за якими буде оцінюватись їхня робота. Необхідно також запланувати, як буде встановлюватися зворотний зв'язок з учнями, як вони будуть брати участь у оцінюванні навчання і яка їм буде надана допомога у досягненні подальшого прогресу.

- Оцінювання для навчання має зосереджуватися на тому, як учні навчаються

Як учитель, так і учень повинен пам'ятати про навчальний процес при плануванні оцінювання і інтерпретації доказів. Учні повинні однаковою мірою усвідомлювати, «як» вони вчать, як і те «що» вони вивчають.

- Оцінювання для навчання має бути основним для роботи в класі

Багато з того, чим учителі і учні займаються в класі, можна віднести до оцінювання. Тобто, завдання та питання спонукають учнів продемонструвати свої знання, розуміння та вміння. Учитель спостерігає за тим, що кажуть та роблять учні, інтерпретує це та робить висновки щодо можливостей покращення навчання. Ці процеси оцінювання є невід'ємною частиною повсякденної роботи в класі та втягують як вчителя, так і учнів у рефлексію, діалог та прийняття рішень.

- Оцінювання для навчання має розглядатися як провідна професійна навичка вчителя

Вчителі потребують професійних знань та навичок для планування оцінювання. Спостереження за навчанням, аналізу та інтерпретації доказів навчання; встановлення зворотного зв'язку з учнями та підтримки учнів у процесі самооцінювання. Вчителі мають розвивати ці навички за допомогою безперервного професійного розвитку.

- Оцінювання для навчання повинно бути чутливим та конструктивним, оскільки будь-яке оцінювання має емоційний вплив

Вчителі повинні усвідомлювати той вплив, як коментарі, оцінки чи бали можуть здійснити впливи на впевненість та ентузіазм учня, і повинні прагнути до якомога більш конструктивного зворотного зв'язку. Коментарі, що більше зосереджені на роботі, а не особі, є конструктивнішими для навчання та мотивації.

- Оцінювання має враховувати можливість мотивації учня

Оцінювання, яке заохочує до навчання, сприяє мотивації шляхом наголошення успіхів і досягнень, а не невдач. Порівняння з тими, хто досяг більших успіхів, не сприяє мотивації учнів. Це може також призвести до відвертання від навчального процесу у тих сферах, де їх змусили відчувати себе «не на рівні». Мотивацію можна зберігати та підвищувати за допомогою методів оцінювання, які захищають автономність учнів, забезпечують наявність вибору і конструктивного зворотного зв'язку, а також створюють можливості для самоконтролю.

- Оцінювання має заохочувати до досягнення навчальних цілей та сприяти розумінню критеріїв, за якими оцінюються учні

Для того, щоб навчання було ефективним, учням необхідно розуміти, чого вони намагаються досягти і бажати досягти цього. Розуміння і зацікавлення з'являється тоді, коли учні беруть певну участь у встановленні цілей та та визначенні критеріїв для оцінювання прогресу.

Повідомлення критеріїв оцінювання передбачає обговорення їх з учнями, що включає використання зрозумілих їм понять, забезпечення прикладів того, як цим критеріям можна задовольнити на практиці, і залучення учнів до самооцінювання та оцінювання своїх співучнів.

- Учні мають отримувати конструктивні вказівки стосовно покращення своїх успіхів

Учням потрібна інформація та керівництво для планування наступних кроків навчання. Вчителі повинні визначати сильні сторони учня та давати поради щодо їхнього розвитку; точно і конструктивно вказувати на будь-які недоліки та пояснювати, як їх виправити; надавати учням можливості покращити свою роботу.

- Оцінювання для навчання розвиває здатність учнів до самооцінки, а отже до самоаналізу та самоконтролю

Самостійні учні мають здатність шукати та здобувати нові навички, нове знання та розуміння. Вони можуть займатися самоаналізом та визначати наступні кроки у навчанні. Вчителі повинні дати учням бажання та здатність нести відповідальність за своє навчання шляхом розвитку навичок самооцінювання.

- Оцінювання для навчання має у повному обсязі визнавати досягнення всіх учнів

Оцінювання для навчання має застосовуватись для покращення можливостей усіх учнів навчатися в усіх галузях освітньої діяльності. Воно повинне давати змогу усім учням досягти найкращих результатів та забезпечити їх визнання.

Принципи оцінювання в НУШ (нормативні основи)

Відповідно до статті 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту» кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти.

Порушеннями академічної добросовісності у системі ЗСО є академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання

Характеристики формувального оцінювання (assessment)

<i>Показник</i>	<i>Опис</i>
Об'єкт оцінювання	Предметні, метапредметні, ціннісні результати
Час застосування	Урочна та позаурочна навчальна діяльність
Мета застосування	Забезпечення зворотного зв'язку, що є основою діалогу учня, його батьків і учителя, щоб визначити наступні кроки у навчанні задля досягнення результату
Аналіз результатів	Аналіз прогресу, порівняння результатів учня з його попередніми результатами, акцент робиться на сильні сторони, а не недоліки.
Шкала	Шкала найменувань, порядкова; бальне, вербальне оцінювання
Критерії оцінювання	Розробляються учителем або спільно з учнями до кожного завдання та виду роботи на основі загальних критеріїв оцінювання, відповідно до стандартів.

Періодичність	Визначається учителем для ефективного постійного зворотного зв'язку, виявлення сильних сторін та діагностування сфер, де необхідне покращення
Учасники оцінювання	Учитель, учні, їхні батьки, практичних психолог, соціальний педагог
Емоційний вплив	Позитивне, максимально індивідуалізоване; спирається на сильні сторони учня; ціннісне; Оцінюється не учень, а його робота.
Місце фіксації результатів	Журнал, щоденник учня, таблиці моніторингу, портфоліо, записники учнів, таблиці спостережень тощо

Компоненти формувального оцінювання (за П. Блек і Д. Уїльям)

- Забезпечення вчителем ефективного зворотного зв'язку учням.
- Активна участь учнів у процесі навчання.
- Коригування процесу навчання з урахуванням результатів оцінювання.
- Визнання глибокого впливу оцінювання на мотивацію та самоповагу учнів, які, у свою чергу, мають важливий вплив на навчання.
- Вміння учнів оцінювати свої знання самостійно.

Питання для самооцінювання і самоперевірки до теми 1

1. Наскільки ваша поточна практика відповідає принципам оцінювання для навчання (формувального оцінювання) Assessment Reform Group?

2. Якщо ваша поточна практика частково відповідає/не відповідає принципам оцінювання для навчання (формувального оцінювання) Assessment Reform Group, то з якої причини?

3. Як можна покращити вашу практику з оцінювання?

ТЕМА 2

МЕТОДИКА ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

РАМКА
ОЦІНЮВАННЯ

ЩО?

ДЛЯ ЧОГО?

ЯК?

Мета: формування компетенцій педагога щодо застосування формувального оцінювання

- *Систематизувати знання щодо:*
 - таксономії пізнавальної сфери за Бенджаміном Блумом;
 - основоположних підходів до вироблення критеріїв оцінювання;
 - особливостей технік формувального оцінювання;
 - алгоритму розроблення інструментів оцінювання;
- *Сформувати вміння (навички):*
 - операціоналізувати очікувані результати навчання;
 - розробляти критерії оцінювання до видів робіт, залучати учнів до вироблення критеріїв;
 - доцільно добирати відповідні техніки формувального оцінювання;
 - доцільно обирати та самостійно розробляти інструменти оцінювання.
- *Розвинути установки до:*
 - аналітико-прогностичної діяльності.

Очікувані навчальні результати:

- *знання:*
 - таксономії пізнавальної сфери за Бенджаміном Блумом;
 - основоположних підходів до вироблення критеріїв оцінювання;
 - особливостей технік формувального оцінювання;
 - алгоритму розроблення інструментів оцінювання;

- *вміння*:
 - операціоналізувати очікувані результати навчання;
 - розробляти критерії оцінювання до видів робіт, залучати учнів до вироблення критеріїв;
 - доцільно добирати відповідні техніки формувального оцінювання;
 - доцільно обирати та самостійно розробляти інструменти оцінювання
- *установки до*:
 - аналітико-прогностичної діяльності.

ВИЗНАЧЕННЯ ЦІЛЕЙ ОЦІНЮВАННЯ НА ОСНОВІ ОЧІКУВАНИХ НАВЧАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ.

Відповідь на друге питання рамки оцінювання «Для чого?» – щоб з'ясувати, чи досягнуто поставлених навчальних цілей – актуалізує проблему механізмів, процедур і засобів, які доречно застосувати для такого з'ясування.

Перший етап оцінювання задля забезпечення його об'єктивності полягає у роботі з навчальними цілями, які потрібно перевести у вимірюваний і детально описаний навчальний результат. На жаль, часто вони задаються занадто широко та абстрактно для того, щоб їх можна було виміряти.

Вимоги до навчальних цілей.¹

- конкретні, специфічні, щоб чітко уявляти, чого слід досягти;
- вимірювані, щоб можна було точно сказати, що мету досягнуто;
- досяжні, орієнтованими на дію, щоб зрозуміти, яка саме дія принесе бажаний результат;
- реалістичні, щоб їх можна було досягнути;
- мати чіткі терміни та розумні засоби для виконання

Отже, необхідно здійснити так звану операціоналізацію індикаторів прояву результатів навчання через опис характеристик (знання, уміння, відносини, інтереси, цінності

¹ SMART – абревіатура з англійських слів, що показують, якими мають бути цілі: Specific – конкретними, Measurable – вимірюваними, Achievable – досяжними, Realistic – реалістичними and Time-bound – та визначеними у часі.

тощо), які можуть реально спостерігатися в діях учня. На підставі результатів виконання здобувачем цих дій можна оцінити рівень досягнення ним навчальних цілей. Такий підхід покладено в основу розроблення [Державного стандарту базової середньої освіти](#), адже в ньому визначено вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів на рівні базової середньої освіти за освітніми галузями через операціоналізовані індикатори прояву загальних результатів, які розкривається/деталізуються конкретними результатами і орієнтирами для оцінювання (таблиця 1)

Таблиця 1

ВИМОГИ				
до обов'язкових результатів навчання учнів у мовно-літературній освітній галузі (українська мова, українська література, зарубіжні літератури (у перекладі українською мовою))				
Загальні результати	5—6 класи		7—9 класи	
	конкретні результати	орієнтири для оцінювання	конкретні результати	орієнтири для оцінювання
1. Взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях				
Сприймає усну інформацію [МОВ 1.1]	слухає висловлювання (зокрема художні тексти, <u>медіатексти</u>) у різних формах (монолог, діалог, <u>полілог</u>), сприймаючи подану в достатньо вільному темпі інформацію відповідного обсягу на відому і частково нову тематику [6 МОВ 1.1.1]	уважно слухає монологічні/діалогічні висловлювання, зважаючи на мету та умови спілкування, особливості текстів (зокрема художніх текстів, <u>медіатекстів</u>) [6 МОВ 1.1.1-1]	слухає інформацію з різних джерел на відому і нову тематику, подану у вільному темпі, тексти (зокрема художні тексти, <u>медіатексти</u>) [9 МОВ 1.1.1]	свідомо застосовує прийоми активного слухання [9 МОВ 1.1.1-1]
	реагує на почуте, уточнюючи важливі для розуміння деталі [6 МОВ 1.1.2]	вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення (зокрема художнього тексту, <u>медіатексту</u>) [6 МОВ 1.1.2-1]	бере активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної	відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення (зокрема художнього тексту, <u>медіатексту</u>), акцентуючи увагу на важливих деталях,

Операціоналізовані у державному стандарті загальні результати, які розкривається конкретними результатами і орієнтирами для оцінювання. деталізуються у [модельних програмах](#) з предмета.

Наприклад, у пропонованому фрагменті модельної програми (таблиця 2) ми бачимо до кожної теми:

- очікувані результати;
- зміст навчального предмета;
- види навчальної діяльності, які допоможуть досягти навчальних цілей.

Таблиця 2

5 клас

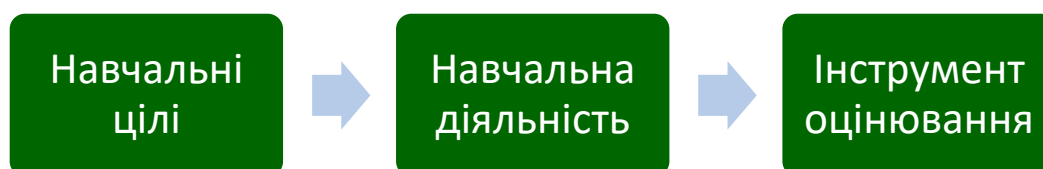
Мовна змістова лінія

Тема: Українська мова в житті українців

Очікувані результати <i>(у дужках зазначено галузь, клас, номер групи результатів навчання, номер загального результату, номер конкретного результату, номер орієнтира для оцінювання результату)</i>	Зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
Пояснює роль і важливість державної мови в житті людини; - вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення [6 МОВ 1.1.2-1]; - пов'язує, зіставляє почуте із життєвим досвідом [6 МОВ 1.4.5]; - обґрунтовує своє ставлення до змісту почутої інформації [6 МОВ 1.5.1]; - визначає основні проблеми, порушені в тексті, пов'язуючи їх із життєвим досвідом [6 МОВ 2.2.1]; - пояснює значення здобутої з тексту інформації [6 МОВ 2.4.1]; - обстоює власну пози-	1. Мова в житті людини: - пізнання світу засобами мови; - вираження себе, свого «Я» за допомогою мови; - відчуття належності до українського народу через мову; - захист державних кордонів; - вираження емоцій і почуттів засобами мови; - збереження української культури, втіленої в українському слові; - формування моральної й мовлен-	Організаційна діяльність (цілевизначення; планування; організація роботи; самоконтроль, рефлексія). Пізнавальна діяльність (здійснення пошуку інформації на підтвердження важливої ролі мови в житті людини; узагальнення різних думок, виявлення спільного й різного тощо). Мовленнєва діяльність (обговорення ролі української мови в житті українців; висловлення власної думки щодо важливості мови в житті людини; обґрунтування важливості бережного ставлення до мови). Текстова діяльність (сприйняття й аналіз тексту, що містить нову інфор-

цію щодо обговорюваних питань [6 МОВ 1.6.2]; - наводить кілька простих аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції [6 МОВ 1.6.2-1]; - розрізняє відому і нову, головну і важливу другорядну інформацію, факти та судження [6 УМД 2.2.2].	невої культури засобами мови; - спілкування й обмін інформацією засобами мови. 2. Ціннісне ставлення до мови.	мацію; структурування інформації; переведення текстової інформації про мову в графічну тощо (створення колажу, моделі, малюнка); написання есе («Мої емоції в мові», «Які слова живуть в мені», «Як мова береже кордони», «Як слово веде мене у світ», «Які можливості дає мені мова», «Яким був би світ без мови», «Що означає дорожити мовою?», «На що здатні слова» тощо)
--	---	---

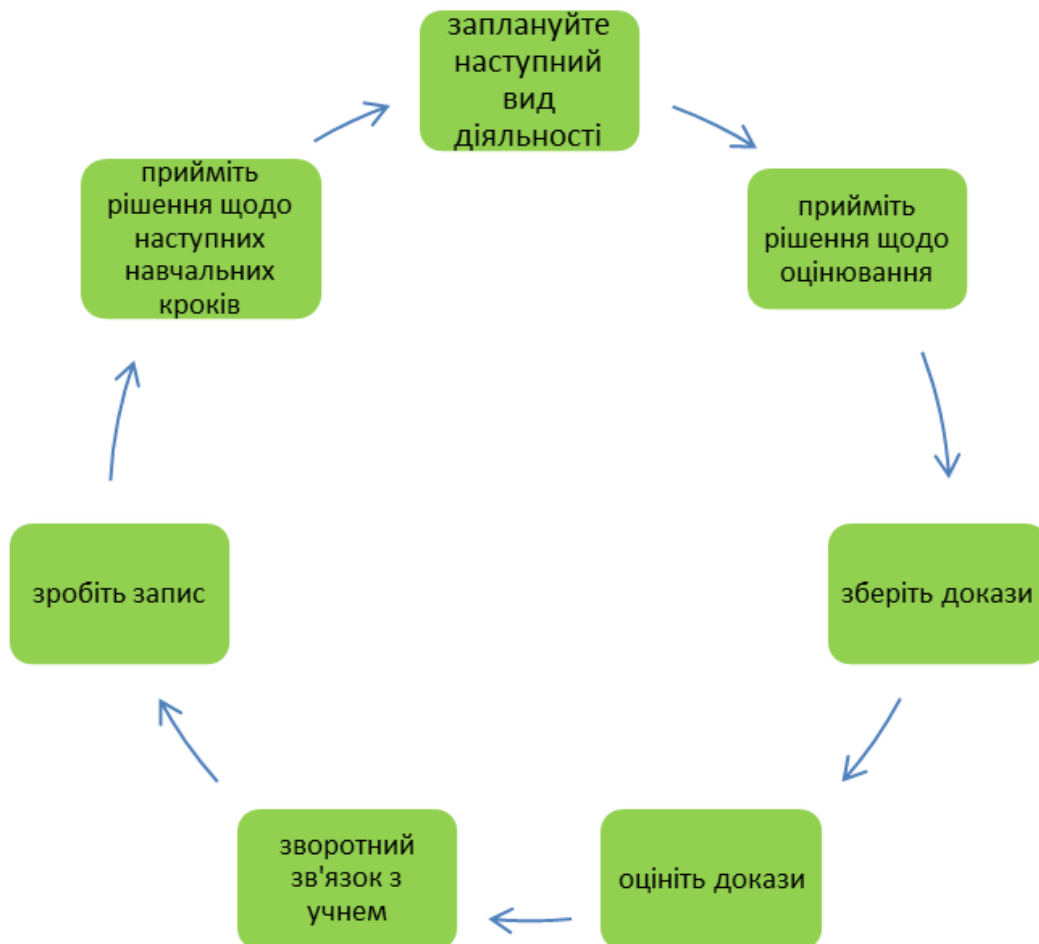
Тож процес оцінювання спирається на опис вимірюваних навчальних результатів, для досягнення яких необхідно виважено відібрати зміст та види навчальної діяльності. Вибір інструменту оцінювання, за допомогою якого ми можемо зробити висновок про рівень досягнення результату, залежить від володіння педагогом різноманітними оціночними техніками та характером самої навчальної цілі (схема 1).

Планування оцінювання і навчання – елементи одного процесу відповідно до нової філософії оцінювання, яка розглядає оцінювання як інструмент навчання.

На діаграмі (1) наведено безперервний цикл планування навчання і оцінювання (за Джоном Вілмутом). Починається він з навчальної діяльності, запропонованою учневі, передбачає рішення про оцінювання результатів цієї діяльності на основі доказів, містить зворотний зв'язок як основу для визначення наступних кроків у навчанні.

Безперервний цикл планування навчання і оцінювання

Вчителеві необхідно зосередитися на плануванні навчання і оцінювання для цілого класу, але передбачити можливість задоволення індивідуальних потреб учнів. Потрібно оцінити прогрес кожного учня, обговорити його з учнем, забезпечити кожного завданнями, які б найкраще відповідали його потребам:

- деяким потрібна корекція попередньої області змісту;
- деяким потрібно опрацювати в іншому контексті поточну область змісту;
- деяким учням потрібно рухатися до нової області змісту.

ТАКСОНОМІЯ БЕНДЖАМІНА БЛУМА

Шкала оцінювання результату навчання, яка визначена законодавством України для документів про освіту, чотирирівнева, порядкова, 12 бальна. Заклади загальної середньої освіти мають право застосовувати будь-яку іншу шкалу, затверджену рішення педагогічної ради, але обґрунтувати її конвертацію у 12 бальну.

Порядкова шкала має можливості для класифікації інтенсивності прояву характеристики за принципом "більше-менше", що вимагає обґрунтування відповідного підходу до впорядкування (таксономії) навчальних цілей в ієрархії.

Одна із найбільш поширених таксономій пізнавальної сфери, автором якої є Бенджамін Блум, передбачає формулювання навчальних цілей із урахуванням ієрархії розумових процесів у порядку зростання складності, як-от запам'ятовування (remembering), розуміння (understanding), застосування (application), аналіз (analysis), синтез (synthesis) та оцінка (evaluation). Ця класифікація дозволяє визначити, якою мірою учні, відповідно до наших очікувань, повинні розуміти і використовувати поняття, демонструвати певні вміння та проявляти цінності, інтереси, ставлення тощо. Вибір засобів і технік оцінювання ускладнюється з кожним наступним рівнем: вищі рівні вимагають найбільш чутливих і витончених технік оцінювання. Адже кожному наступному рівню мислення відповідають більш складні питання/завдання у відповідній градації, які формулюються за допомогою спеціальних дієслів. (таблиця 3)

Класифікація навчальних цілей Б. Блума

Таксономічний рівень	Означення	Терміни професійної діяльності (поведінки)
Знання	Запам'ятовування та відтворення. Занесення в пам'ять, впізнання міріад непов'язаних між собою деталей без розуміння і систематизації цих деталей	Слухати, відтворювати, запам'ятовувати, впізнавати, називати факти, методи, процедури, поняття, правила принципи тощо
Розуміння	Перетворення матеріалу, переказування власними словами (тлумачення, інтерпретація, екстраполяція)	Розуміти, розпізнавати, переказувати, пояснювати факти, правила, принципи тощо
Застосування	Введення знання в дію. Пропонується ситуація, для якої не визначений спосіб дії. Використання концепцій, ідей в нових ситуаціях	Використовувати, вживати, розраховувати, демонструвати, розглядати, перевіряти, ілюструвати, наводити приклади, тлумачити, визначати співвідношення, складати перелік
Аналіз	Розбиття інформаційних даних так, щоб чітко виступала структура	Аналізувати, упорядковувати, систематизувати, порівнювати, встановлювати зв'язки, протиставляти, розрізняти, визначати співвідношення

Синтез	Об'єднання інформаційних даних для створення нового цілого	Систематизувати, компонувати, проєктувати, розробляти, конструювати, об'єднувати, трансформувати, модифікувати, споруджувати, формулювати гіпотези, переробляти
Оцінювання	Передбачає творчість, важко піддається вимірюванню. Визначення цінності на основі критеріїв, стандартів, власних умовиводів.	Оцінювати, розрізнявати, аргументувати, доводити, віддавати перевагу, робити вибір, приводити у відповідність, прогнозувати, надавати рекомендації

Практичне завдання № 1 «Цілі оцінювання»

- Оберіть [модельну програму](#).
- Оберіть з модельної програми тему для формулювання цілей оцінювання.
- Оберіть описи результатів навчання (описи якостей, які потрібно сформулювати і виміряти, які представлені у першому стовпцю)
- Визначте рівень результату навчання за Блумом (знання/розуміння/застосування/аналіз/синтез/оцінювання).
- Оберіть види діяльності із третього стовпця, які придатні для формування якості (досягнення результату).
- Заповніть форму звітності (таблиця 4)

Форма звітності

Модельна програма _____
Тема _____
Клас _____

Таблиця 4

№ з/п	Результат навчання	Рівень за Блумом	Види діяльності, які придатні для досягнення результату
1.			
2.			
3.			
4.			
Тощо...			

РОЗРОБЛЕННЯ КРИТЕРІЇВ ДЛЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Застосування формувального оцінювання передбачає вироблення самостійно учителем або у співпраці з учнями критеріїв оцінювання до видів робіт як засобів для вимірювання та своєрідних еталонів якісного виконання (схема 1).

Процес формулювання критеріїв має спиратися на навчальну ціль, яка переслідується видом роботи (завданням). Потрібно уникати розпливчастих та неоднозначних формулювань, адже учень виконує роботу, спираючись на поданий критерій та його градацію, а вчитель за ним здійснює оцінювання робіт. Важливість вироблення якісних критеріїв також обумовлюється застосуванням їх для самооцінювання та взаємооцінювання.

Схема 1

Критеріальний підхід до оцінки роботи учня реалізовується шляхом опису рівня володіння певними навичками у градієнті їхнього прояву. Отримання максимального балу передбачає відповідність роботи учня опису найвищого рівня. Інші описи визначають різні рівні володіння навичками за допомогою демонстрації «зменшення» характеристики.

Для оцінювання виду роботи, що передбачає демонстрацію учнем кількох різних навичок, доречніше використовувати аналітичний підхід, який передбачає розробку рубрик:

- опис кожного із аспектів виконання роботи окремо;
- обмежена кількість характеристик для кожного з аспектів;
- зворотний зв'язок більш деталізований.

Для того щоб допомогти учням глибоко зрозуміти зміст запропонованої роботи та якісно її виконати, можна запропонувати критерії оцінювання у вигляді таблиці, в якій визначено один або кілька критеріїв з докладною градацією. Приклад представлено у таблиці 5

Таблиця 5

Текст завдання

Прочитайте наведений текст.

Людам властиво мріяти. У своїх фантазіях ми бачимо себе кращими, розумнішими, багатшими, щасливішими, тобто ледь не ідеальними, звичайно ж, у досконалому світі. І коли з плином часу рух до бажаного видається заважким і надто повільним, багато хто занепадає духом, опускає крила й, урешті-решт, відмовляється від прагнень...

Викладіть Ваш погляд на проблему:

Як же вберегтися від зневіри на шляху до мрії?

Критерії оцінювання (кодифікатор)

Роботу, що не відповідає темі власного висловлення, оцінюють в 0 балів. Роботу обсягом до 100 слів оцінюють в 0 балів

Оцінювання змісту

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Бали
Теза	Учень вправно формулює тезу	2
	Учень не формулює тези вправно	1
	Учень не формулює тези або формулює тезу, яка не відповідає запропонованій темі	0
Аргументи	Учень наводить принаймні два доречні й переконливі аргументи	2
	Учень наводить принаймні один доречний аргумент.	1
	Аргументи дублюють один одного, тобто другий аргумент перефразовує зміст першого.	0
Приклад із літератури чи інших видів мистецтва	Один з аргументів підкріплено принаймні одним розгорнутим, добре поясненим прикладом з художньої літератури чи інших видів мистецтва	2
	Немає мотивації наведення прикладу. Приклад не конкретизований через художній образ. У прикладі є фактичні помилки	1
	Прикладу з літератури чи інших видів мистецтва немає або він не є доречним	0
Приклад, що є історичним фактом або випадком із життя	Учасник наводить принаймні один доречний приклад або з історії, або із суспільно-політичного життя, або з власного життя	2
	Немає мотивації наведення прикладу; приклад не конкретизований; у прикладі є фактичні помилки	1
	Прикладу з історії, суспільно-політичного чи власного життя немає або він не є доречним	0

Логічність, послідовність	Висловлення демонструє зосередженість на обговорюваній проблемі, цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу)	2
	У роботі є порушення логічності, цілісності, послідовності й несуперечливості розвитку думки	1
	Логіки викладу, цілісності, послідовності й несуперечливості розвитку думки немає	0
Висновок	Висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів	2
	Висновок лише частково відповідає тезі або не пов'язаний з аргументами та прикладами	1
	Висновку немає; висновок не відповідає сформульованій у власному висловленні тезі; висновок не пов'язаний з аргументами та прикладами	0

Мовне оформлення власного висловлення

Критерій	Кількість помилок	Бали
Орфографія та пунктуація	0–1	4
	2–6	3
	7–11	2
	12–16	1
	17 і більше	0
Лексика, грамати́ка та стилістика	0–1	4
	2–4	3
	5–7	2
	8–10	1
	11 і більше	0

Орієнтовні вимоги до застосування критеріїв і шкал оцінювання²

- **ЧІТКІСТЬ, КОНКРЕТНІСТЬ, ОДНОЗНАЧНІСТЬ І ЗРОЗУМІЛІСТЬ**
- **ЧІТКІСТЬ РОЗМЕЖУВАННЯ МІЖ РІВНЯМИ ДОСЯГНЕНЬ**
- **НАДІЙНІСТЬ ШКАЛИ ОЦІНЮВАННЯ**
- **ОБІЗНАНІСТЬ УЧНІВ ПРО КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛУ ОЦІНЮВАННЯ**
- **ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ МЕТАКОГНІТИВНИХ НАВИЧОК УЧНІВ**
- **УЧАСТЬ УЧНІВ У РОЗРОБЛЕННІ ТА ЗАСТОСУВАННІ КРИТЕРІЇВ І ШКАЛИ ОЦІНЮВАННЯ**

Вироблення критеріїв разом з учнями (за Рішадом Шакіровим)

1. Повідомити навчальні цілі.
2. Попросити кожного учня написати один-два критерії, за якими оцінюватиметься завдання.
3. Записати їх на дошці.
4. Переконатися, що всі учні зрозуміли запропоновані критерії.
5. Розмістити критерії за ступенем важливості.
6. У процесі обговорення вибрати пріоритетні критерії.
7. Якщо передбачається виставляння балів, визначте кількісне вираження кожного критерію або зробіть його градацію.

² 1. Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» від 06.08.2021 №4.5/2303-21

Процес вироблення критеріїв оцінювання видів робіт необхідно синхронізувати з унормованими підходами, викладеними у наказі МОНУ від 01.04.2022 р. № 289 (таблиця 6)

Таблиця 6

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ
ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ
УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ

<i>Рівні результаті в навчання</i>	<i>Бал</i>	<i>Загальна характеристика</i>
I. Початковий	1	Учень/учениця розрізняє об'єкти вивчення
	2	Учень/учениця відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення
	3	Учень/учениця відтворює частину навчального матеріалу; з допомогою вчителя виконує елементарні завдання
II. Середній	4	Учень/учениця з допомогою вчителя відтворює основний навчальний матеріал, повторює за зразком певну операцію, дію
	5	Учень/учениця відтворює основний навчальний матеріал, з помилками й неточностями дає визначення понять, формулює правило
	6	Учень/учениця виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу; відповідає правильно, але недостатньо осмислено; застосовує знання при виконанні завдань за зразком
III. Достатній	7	Учень/учениця правильно відтворює навчальний матеріал, знає основоположні теорії і факти, наводить окремі власні приклади на підтвердження певних думок, частково контролює власні навчальні дії

	8	Учень/учениця має достатні знання, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність; відповіді логічні, хоч і мають неточності
	9	Учень/учениця добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в стандартних ситуаціях, аналізує й систематизує інформацію, використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією
IV. Високий	10	Учень/учениця має повні, глибокі знання, використовує їх у практичній діяльності, робить висновки, узагальнення
	11	Учень/учениця має гнучкі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, знаходить інформацію та аналізує її, ставить і розв'язує проблеми
	12	Учень/учениця має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях; самостійно аналізує, оцінює, узагальнює опанований матеріал, самостійно користується джерелами інформації, приймає обґрунтовані рішення

ТЕХНІКИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Вибір технік та інструментів формувального оцінювання є далеко не тривіальним завданням для учителя. Засоби оцінювання (індивідуальні, парні, групові) служать індикатором просування

учня в навчанні та розвитку і, відповідно, стають основою для проєктування подальших кроків навчання. Вони мають відповідати класичному набору вимог до засобів вимірювання: бути валідними та надійними.

Валідним оцінювання можна назвати тоді, коли застосований для оцінювання засіб дозволяє отримати дані, які відповідають домену навчання (операційні описи навчальних цілей).

Надійним оцінювання є тоді, коли при застосуванні тих самих засобів, за тих самих обставин результат буде повторюваним. Це питання лежить швидше в площині майстерності учителя щодо збору доказів навчання та їх коректної інтерпретації.

Забезпечення валідності оцінювання (адекватності) залежить від характеру самої навчальної цілі, досягнення якої необхідно оцінити, та задачі, яка виконується оцінюванням. На процес вибору засобів формуального оцінювання впливає також рівень володіння педагогом різноманітними оціночними техніками та інструментами, його індивідуальний педагогічний стиль.

Реалізуючи основне призначення формуального оцінювання як засобу для навчання і розвитку, добирати засоби оцінювання необхідно спираючись на ідею про безперервний цикл планування навчання і оцінювання (діаграма 2).

Питання, відповіді на які допоможуть учителеві підібрати засоби формуального оцінювання

- Чи дозволяє засіб отримати зворотний зв'язок щодо досягнення навчальної цілі?
- Чи дозволяє засіб оцінити досягнення навчальної цілі у градації?
- Чи відповідає цей засіб таксономічному рівню навчальної цілі?
- Чи відповідає цей засіб цілі оцінювання?
- Чи може бути цей засіб застосований для самооцінювання та взаємооцінювання?
- Чи може бути засіб застосований для індивідуального

/групового оцінювання?

- Як я буду оцінювати учнів — письмово, усно, візуально, кінестетично?
- Чи достатньо він дасть доказів для обговорення результатів оцінювання з учнем?
- Чи це достатньо надійний засіб?
- Чи відповідає техніка вашому індивідуальному педагогічному стилю?
- Чи відповідає засіб часовому ресурсу?
- Як можна використати отримані дані для вибору подальших навчальних кроків?
- Чи наявні необхідні ресурси для застосування засобу оцінювання?
- Чи є певні технічні вимоги до застосування цього засобу?
- Чи придатний цей засіб для групового оцінювання?
- Скільки часу потрібно на підготовку до його застосування учителю?
- Як я буду оцінювати учнів — письмово, усно, візуально, кінестетично?

Формувальне оцінювання покроково

1. Спланувати навчальні цілі (результати) за темою
2. Познайомити з ними учнів.
3. Планувати цілі уроку як опис результату діяльності учнів.
4. Спланувати види робіт і засоби оцінювання.
5. Познайомити учнів із критеріями оцінювання робіт/ розробити їх спільно з учнями.
6. Здійснювати постійний зворотний зв'язок (учень-учитель, учитель-учень, учень-учень, учитель-батьки).
7. Інформувати учня про прогрес, порівнювати його поточні результати з попередніми.
8. Визначати подальші кроки навчання.

Виходячи із завдання оцінювання, яке мають виконувати техніки чи інструменти, їх можна об'єднати дещо умовно у кілька груп або видів. Така умовність пов'язана із тим, що деякі засоби оцінювання можуть бути доречними для кількох завдань оцінювання (таблиця 7).

**Орієнтовний перелік видів технік, які доцільно
застосовувати відповідно до завдання оцінювання**

№	Завдання оцінювання	Орієнтовний перелік технік
1.	Визначати ступень відповідності отриманих освітніх результатів заздалегідь запланованим	«Тестування», «Вправа на перевірку засвоєння нового матеріалу», «Есе», «Компетентнісно орієнтовані завдання», «Спостереження»
2.	Здійснювати моніторинг прогресу учня	«Портфоліо», «Таблиці результатів», «Журнали спостережень», «Опитування», «Збір доказів», «Спостереження», «Тижневий звіт»
3.	Здійснювати позитивний, мотиваційний, індивідуальний, діагностичний зворотний зв'язок, звертати увагу учня на цілі навчання та критерії досягнення успіху;»	«Бесіда індивідуальна», «Дискусія», «Обговорення», «Вправа на перевірку засвоєння нового матеріалу», «Словесна оцінка», «Дві зірки і побажання», «Спостереження», «Рефлексія», «Подумай – розкажи в парі», «Пригадай – підсумуй – запитай – пов'яжи за 2 хвилини (ППЗП2)», «Семінар за Сократом», «Скажи щось», «Сортування слів», «Спінер ідей», «Словесна оцінка», «Тестування» (міні тест, елективний тест, діагностичний тест тощо), «Усний зворотний зв'язок», «Учнівська конференція», «Хрестиконулики», «Хто швидше?», «Швидкий запис», «Шкала Лайкерта», «Є питання, в кого є

		відповідь?», «20 секунд», «Чому? Як?», «Формативний тест», «Формативне опитування», «Експертна оцінка прогресу», «Виявлення причин помилок»,
4.	Виявляти дітей з особливими освітніми потребами і добирати доцільні навчальні практики і підходи;	Тестування, «Есе», «Компетентнісно орієнтовані завдання», «Семінар за Сократом», «Спостереження», «Бесіда», «Рефлексія», «Аналіз портфоліо», «Таблиці «ЗХУ» (Знаю. Хочу дізнатися. Дізнався)»
5.	Здійснювати самооцінювання учителем перебігу процесу навчання для коригування своєї методики	Техніки на перевірку правильності розуміння: «Сигнали рукою», «Трикутна призма», «Світлофор», «Чому? Як?», «Картка на вихід», «Перевірка неправильного розуміння», «Вимірювання температури», «Формативне опитування», «Вправа на перевірку засвоєння нового матеріалу», «Ланцюжок нотаток», «Відповідь хором», «Запис у журнал», «Усне опитування»
6.	Обговорення навчального поступу і факторів, що на нього впливають, з батьками/учнями	«Збір доказів», «Опитування», «Портфоліо», «Щоденник/журнал самооцінювання», «Спостереження», «Тижневий звіт»
7.	Надавати підтримку учням у самооцінюванні задля самопізнання (реалістичного розуміння себе як учня) та розвитку уміння ставити цілі власного навчання.	«Трихвилинне, двохвилинне есе», «Трихвилинна пауза», «Узагальнення в одному реченні», «Есе хвилинка», «3-2-1», «Трихвилинна пауза», «Найзаплутаніший момент», «Метод п'яти пальців», «Підбиття підсумків», «Підсумок А-Б-В»,

		«Підсумок або питання на картках», «Підсумок одним реченням», «Підсумок одним словом», «Узагальнення в одному слові», «З-Х-В та ЗХВ+», «Картка на вихід», «Формативний тест», «Щоденник/журнал самооцінювання», «Газетний заголовок», «Гра в кубик», «Дві зірки і побажання», «Записні книжки учнів», «Лідер за номером», «Матриця запам'ятовування», «Мовні зразки», «Письмовий зворотний зв'язок», «Рішення-рішення», Самооцінювання», «Взаємооцінювання», «Узагальнення в одному реченні», «Узагальнення в одному слові», «Чек-лист (check-list)»
8.	Спрямовувати, заохочувати і підтримувати учнів у процесі навчання	Щоденник/журнал самооцінювання, «Матриця запам'ятовування», «Ментальна карта», «Візьми і передай», «Вимірювання температури», «Внутрішнє / зовнішнє коло», «Вправа на перевірку засвоєння нового матеріалу», «Доповни думку», «Збір ідей», «Концептуальна карта», «Підказка за аналогією», «Чек-лист», «Міні-огляд (проводиться наприкінці уроку)», «Чарівні лінійки»
9.	Надавати учневі інформацію, необхідну для ухвалення рішення щодо подальшого навчання	«Письмовий зворотний зв'язок», «Усний зворотний зв'язок», «Мовні зразки», «Тестування», «Аналіз

	чання (на що спрямувати свої зусилля, на що звернути увагу, що покращити, а що виправити, над чим попрацювати).	портфоліо», «Спостереження»
--	---	-----------------------------

Таблиця 8

Орієнтовний перелік технік формувального оцінювання

№	Назва	Опис
1.	Аналіз портфоліо	Перевірка рівня навчальних досягнень за допомогою портфоліо учня. Портфоліо – це підібрані учнем роботи із зазначенням дати, призначення яких – розповісти історію учнівських досягнень або поступу. Портфоліо зазвичай містить особисті роздуми учня з поясненнями, чому обрано ту чи ту роботу і як саме вона показує досягнення цілей навчання
2.	Відповідь хором	Учні одночасно усно реагують на певну репліку. Це може бути відповідь на запитання, висловлення згоди чи незгоди із запропонованим твердженням, повторення сказаного вчителем тощо
3.	Візьми і передай	Спільна групова робота, яку використовують, щоб поділитися думками або зібрати інформацію від кожного учасника групи; учні записують відповіді, потім передають вправо, додають власну відповідь на іншому аркуші і продовжують, доки їхній папірець обійде всю групу і знову

		повернуться до них. Потім обговорюють результати в групі
4.	Вимірювання температури	Цей метод використовується для виявлення того, наскільки учні правильно виконують завдання. Діяльність учнів зупиняється і вчитель ставить питання: «Що ми робимо?» Відповідаючи це питання, учні надають інформацію про рівень розуміння суті завдання чи процесу його виконання. У деяких випадках (при роботі у парах і групах) вчитель просить одну пару чи групу учнів продемонструвати процес виконання завдання.
5.	«Виявлення причин помилок»	Учні перевіряють свою роботу за шаблоном/еталоном, знаходять помилки, з'ясовують причину їх виникнення і пропонують шлях усунення.
6.	Внутрішнє / зовнішнє коло	Учні стають у два кола, внутрішнє та зовнішнє, обличчям одне до одного. Учні, що стоять навпроти, ставлять одне одному запитання по темі, які вони попередньо написали. Зовнішнє коло рухається і утворюються нові пари. Потім процедура повторюється
7.	Вправа на перевірку засвоєння нового матеріалу	Вчитель створює таблицю з чотирьох комірок з написами: "Спрогнозувати", "Пояснити", "Узагальнити" та "Оцінити". Після пояснення нового матеріалу він просить учнів обрати комірку, яка відповідатиме типу завдання, яке потрібно буде виконати з теми, що вивчається.
8.	Газетний заголовок	Вигадайте газетний заголовок, який може бути написаний до теми, яку ми вивчаємо. Передайте основну ідею події

9.	Гра в кубик	Покажіть 6 запитань до уроку. Об'єднайте учнів у групи по 4. У кожної групи є один кубик. Кожен кидає кубик та відповідає на запитання з відповідним номером. Якщо номер випав більш ніж один раз, учень може доповнити попередню відповідь або кинути кубик ще раз. Відповіді можна записувати.
10.	Доповни думку	Письмова перевірка розуміння стратегії, коли учні заповнюють пропуски у пропонованому твердженні
11.	Дві зірки і побажання	Застосовується при оцінюванні творчих робіт учнів (творів, есе тощо). Вчитель пропонує перевірити роботу однокласника. Коли учні коментують роботи один одного, вони не оцінюють роботи, а визначають і вказують на два позитивні моменти – «дві зірки» – і на один момент, який заслуговує на доопрацювання, – «побажання»
12.	Есе «хвилинка»	Питання для есе на одну хвилину – це конкретне питання з орієнтацією на очікуваний(і) результат(и) навчання, на яке можна відповісти за одну-дві хвилини
13.	Завдання-пастка	Учитель пропонує завдання, яке містить помилку або неможливо виконати через відсутність важливого компонента. Учні мають це з'ясувати і запропонувати рішення.
14.	Запис у журнал	Учні записують у свій журнал або зошит розуміння предмету, поняття або те, що вони вивчили на уроці. Вчитель переглядає записи, щоб

		дізнатися чи зрозумів учень певну тему, урок, поняття або вивчене
15.	Записні книжки учнів	Інструмент для учнів для відстежування навчального поступу: куди я рухаюся? де я зараз? як туди дістатися?
16.	Збір ідей	Учитель ставить запитання або дає завдання. Учні самостійно відповідають на аркуші паперу, зазначаючи не менше трьох думок / відповідей / тверджень. Учні, що завершили, встають. Вчитель звертається до певного учня і просить його поділитися записаними ідеями. Учні викреслюють пункти, попередньо озвучені однокласниками і сідають, коли в них а аркушах закінчилися всі записані ідеї, незалежно від того, чи вони були озвучені саме ними. Вчитель продовжує опитувати учнів, доки сядуть усі
17.	Збір доказів	Документування свідчень про результати навчання (виріб, твір, розв'язок задачі, проєкт, малюнок, резюме, нотатки вчителя, форми спостереження, аудіозапис, відеозапис, фотографії, виступ, вистава, тест, письмова робота, усний виступ, виконання спортивного завдання, домашня робота тощо)
18.	З-Х-В та ЗХВ+	Учні відповідають групами, в парах або індивідуально на запитання «Що ми вже знаємо?» (З), «Що ми хотіли б дізнатися?» (Х) та «Що вже вивчили за темою?» (В). Плюс (+) просить учнів класифікувати отримані знання за допомогою концептуальної карти або наочної схеми, яка відображає ключову інформацію. Потім кожен

		учень записує короткий підсумок (на один абзац) про вивчене
19.	Картка на вихід	Це письмові відповіді учнів на запитання на картках, які учням роздають наприкінці уроку, після завершення певного виду роботи, теми тощо
20.	Концептуальна карта	Будь-яка можлива форма схематичної наочності, яка допомагає учням побачити взаємозв'язки між поняттями за допомогою побудованих схем ключових слів, що позначають такі поняття
21.	Ланцюжок нотаток	Учні передають по ланцюжку конверт, на якому вчитель написав одне питання, з приводу того, що відбувається на уроці. Отримавши конверт, учень пише відповідь і кладе її в конверт. Учитель аналізує відповіді, щоб покращити викладання та навчання
22.	Лідер за номером	Учні об'єднуються в групи по чотири і кожному члену групи присвоюється номер. Учитель ставить питання / проблему і всі чотири учні її обговорюють. Вчитель називає номер і відповідний учень у кожній групі відповідає
23.	Матриця запам'ятовування	Учні заповнюють клітини таблиці, яка має два виміри. Наприклад, для музичного курсу це буде назва стилю (бароко, класицизм) та країни (Німеччина, Франція та ін.). Учні вписують у потрібну клітину різних композиторів.
24.	Метод п'яти пальців	Учитель пропонує учням по завершенню навчального заняття/теми дати відповіді на питання, кожне з яких призначене певному пальцю: М (мізинець) Що нового я дізнався? Б (безіменний) Чого вдалося досягти?

		С (середній) Який був мій настрій? Вк (вказівний) Чим я допоміг іншим? В (великий) Як я відновив сили?
25.	Міні-огляд (проводиться наприкінці уроку)	Учні по завершенню уроку дають відповіді на питання: 1.Що вивчали на уроці? 2.З якими завданнями ти впорався без допомоги вчителя, однокласника? 3. Визнач найважливіше у цьому уроці. 4.Що викликало труднощі, залишилося незрозумілим? 5.Що хотілося б дізнатися на тему додатково? 6. Що в учителя вийшло найкраще? 7. Що учителю необхідно вдосконалити?
26.	Мовні зразки	Вчитель періодично дає учням мовні зразки (вирази, підказки), які допомагають відповідати. Наприклад: Основною ідеєю (принципом чи процесом) є _____, тому що _____ тощо
27.	Найзаплутаніший (або найясніший) момент	Це варіант однохвилинки. Можна дати учням трохи більше часу для відповіді на запитання. Запитайте (в кінці уроку або під час паузи, яка утворилася після пояснення теми): «Який найбільш заплутаний момент» сьогоденішнього заняття?» або «Що вам здалося незрозумілим у понятті «_____»?»
28.	Перевірка неправильного розуміння	Учитель надає учням поширені або передбачувані помилкові твердження з певної теми, щодо певного принципу або процесу і запитує, чи згодні вони з цим чи ні та чому. Учні

		мають дати аргументовані відповіді. Перевірка неправильного розуміння може також застосовуватися у формі тесту з декількома варіантами відповіді або гри «правильно-неправильно»
29.	Перефразування	Учні мають висловити власними словами основну ідею уроку чи щойно поясненої теми
30.	Портфоліо	Учитель спільно із учнем цілеспрямовано збирає у папку досягнень роботи учня, заповнені форми спостереження, таблиці результатів, опитувальники, тести, інші докази навчання (див. збір доказів), як показують зусилля учня при виконанні робіт, його прогрес та досягнення.
31.	Підбиття підсумків	Форма роздумів одразу після певного виду роботи.
32.	Підказка за аналогією	Учні мають сформулювати думку на основі підказки - аналогії: (певне поняття, принцип або процес) _____ виглядає як _____ тому що _____
33.	Підсумок А-Б-В	Кожному учневі в класі присвоюється окрема літера алфавіту, а він обирає слово, яке починається на цю літеру та пов'язане з вивченою темою
34.	Підсумок або питання на картках	Учитель час від часу роздає картки й просить учнів писати з обох сторін за такими правилами: (Один бік) на підставі вивченого (теми, розділу), опишіть основну велику ідею, яку ви зрозуміли, у формі короткого висновку. (Другий бік) запишіть те, що ви ще не повністю зрозуміли у вигляді твердження або запитання

35.	Підсумок одним реченням	Учнів просять написати підсумкове речення, яке відповідає на запитання «хто», «що», «де», «коли», «чому», «як» щодо певної теми
36.	Підсумок одним словом	Учні мають обрати з-поміж наведених варіантів (або запропонувати самостійно) слово, яке найкраще підсумовує тему
37.	Подумай – розкажи в парі	Вчитель ставить учням запитання. Учні самостійно формулюють відповіді протягом визначеного часу, потім повертаються кожен до свого партнера та надають йому відповідь. Вчитель викликає декілька пар на вибір, які озвучують свої відповіді у класі
38.	Пригадай – підсумуй – запитай – пов’яжи за 2 хвилини (ППЗП2)	За дві хвилини учні повинні пригадати та назвати у правильному порядку найважливіші ідеї, отримані на попередньому занятті; за дві хвилини підсумувати ці пункти одним реченням, записати одне основне запитання, на яке вони хочуть отримати відповідь та знайти одну прив’язку цього матеріалу до основної теми предмету чи курсу
39.	Письмовий зворотний зв’язок	Вчитель після перевірки письмової роботи не виставляє оцінку, а робить записи у зошиті учня, використовує різні значки, кольори. Наприклад, одним кольором позначає вдало виконані місця роботи. Іншим – місця, де є помилки, і на полях пише рекомендації учневі, пропонуючи конкретні поради щодо покращення роботи. При поверненні роботи на доопрацювання вчитель із учнями визначає термін повернення вдосконаленої роботи.

40.	Рішення-рішення	Учитель висловлює певну думку, потім просить учнів зайняти сторону, що відповідає їхній думці з цієї теми і поділитися аргументацією. Учні можуть змінювати сторону після обговорення
41.	Самооцінювання	Процес, під час якого учні збирають дані про власне навчання, аналізують що саме відображує їхні успіхи в досягненні навчальних цілей та планують наступні кроки
42.	Семінар за Сократом	Учні ставлять питання одне одному з певного важливого питання або теми. Питання ініціюють розмову, яка триває як серія відповідей та додаткових запитань
43.	Сигнали руками	Учні на прохання вчителя показують визначені сигнали рукою, щоб повідомити про рівень розуміння певного поняття, принципу або процесу: «Розумію _____ і можу пояснити» (наприклад, великий палець вгору). «Ще не зовсім розумію _____» (наприклад, великий палець вниз). «Не впевнений щодо _____» (наприклад, помахати рукою)
44.	Скажи щось	Учні по черзі обговорюють у групі певний прочитаний розділ або переглянуте відео
45.	Сортування слів	Учням дають набір словникових термінів, які вони сортують за заданими або створеними ними категоріями
46.	Спінер ідей	Учитель створює спінер, розділений на 4 сектори з написами «Спрогнозуй», «Поясни», «Підсумуй», «Оціни». Після пояснення нового матеріалу вчитель крутить спінер та просить учнів відповісти на запитання залежно від місця зупинки спінера.

		Наприклад, спінер зупиняється на секторі «Підсумуй», тоді вчитель може сказати: «Назви ключові поняття, про які щойно йшлося»
47.	Спостереження	Учитель готує протокол спостереження із переліком учнів у класі, де буде зазначено, за якими саме очікуваними результатами він буде спостерігати. Рухаючись класом, він спостерігає за учнями, коли вони працюють, і робить необхідні записи та позначки в протоколі спостереження
48.	Словесна оцінка	Найпоширеніший вид оцінки. Вчитель похвалив учня за гарне виконання завдання і таким чином провів усний зворотний зв'язок. Відповідно, учень може зрозуміти, що цей матеріал чи інформацію він успішно засвоїв. Вчитель вказав учню помилки у виконанні вправи. Він не поставив за роботу певні бали, але оцінив її. В результаті учень може судити про те, що йому необхідно зробити для досягнення більшого високих результатів.
49.	Таблиці «ЗХУ» (Знаю. Хочу дізнатися. Дізнався)	Вчитель ставить перед дітьми завдання згадати, що їм відомо з теми, що вивчається, записати ці відомості в першій графі таблиці. Можна попросити дітей назвати джерела інформації та систематизувати наявні відомості. Другий стовпець таблиці «Цікавлюсь» або «Хочу дізнатися» – це визначення того, що діти хочуть дізнатися пробудження інтересу до нової інформації. Третій стовпець «Дізнався» заповню-

		ється після завершення роботи. Діти формулюють, що вони дізналися нового.
50.	Тестування (міні тест, елективний тест, діагностичний тест тощо)	Учитель добирає відповідні форми завдань: з однією правильною відповіддю, з кількома правильними відповідями, на відповідність, послідовність, з короткою відповіддю, з розгорнутою відповіддю (попередньо дається таблиця з критеріями оцінювання)
51.	Тижневий звіт	Діти дають відповіді на питання за підсумками тижня: – Чого я навчився за цей тиждень? – Які питання залишилися для мене незрозумілими? – Які питання я поставив би учням, якби я був учителем, щоб перевірити, чи зрозуміли вони матеріал?
52.	Трикутна призма	(червоний, жовтий, зелений) Учні дають вчителю зворотний зв'язок, показуючи колір, що відповідає рівню розуміння
53.	Усне опитування	Учитель пропонує учням відповісти на запитання, наведені нижче: Чим це _____ схоже на/відрізняється від _____? Які характерні риси/елементи _____? Як іще можна показати/проілюструвати _____? У чому полягає головна ідея, ключова концепція, мораль _____? Як _____ стосується _____? Які ідеї / деталі можна додати до _____? Наведіть приклад _____? Що не так _____?

		з _____? Який висновок ви могли б зробити з _____? Які висновки можна зробити з _____? На яке питання ми намагаємося відповісти? Яку проблему ми намагаємося вирішити? Що ви можете сказати про _____? Що може статися, якщо _____? Які критерії можна взяти для оцінки _____? Які докази підтверджують _____? Як ми можемо довести / підтвердити _____? Як це можна розглядати з точки зору _____? Які альтернативи _____ слід розглянути? Який підхід/стратегію ви могли б використати для _____?
54.	Усний зворотний зв'язок	Учитель дає повний коментар, який містить оціночне судження типу "добре", "молодець", "погано", «неправильно» тощо та уточнення що саме добре, що неправильно. Пропонує ідеї як можна виправити недоліки чи поліпшити відповідь/роботу. Учитель уникає негативних коментарів, вони мають бути позитивними або нейтральними.
55.	Учнівська конференція	Бесіда з кожним учнем особисто для перевірки рівня розуміння
56.	Узагальнення в одному реченні	Попросіть учнів узагальнити вивчену тему в одному реченні, яке б відповідало на запитання «хто? що? де? коли? чому? і як?»
57.	Узагальнення в одному слові	Учитель просить учнів дібрати слово, яке найточніше узагальнює тему
58.	Хрестики-нулики	Набір видів роботи, з яких учні

		самостійно можуть обирати ті, що можуть продемонструвати їхнє розуміння теми. Набір представлений у вигляді сітки з дев'яти квадратів, схожої на дошку для гри в хрестики-нулики, можна попросити учнів обирати так, щоб зрештою закреслити «три підряд». Завдання можуть відрізнятися за змістом, процесом та результатом і можуть бути адаптовані залежно від глибини знань
59.	Хто швидше?	Робота в парі – слухач і ведучий. Обидва знають категорію (тему), однак ведучий стоїть спиною до дошки / екрану. З'являються слова на задану тему, слухач дає підказки, а ведучий намагається вгадати слово. Пара, яка завершила першою, встає
60.	Швидкий запис	Попросіть учнів відповісти за 2-10 хвилин на відкриті запитання або твердження
61.	Шкала Лайкерта	Учитель наводить 3-5 тверджень, які явно не є істинними або помилковими, але дещо спірними. Мета полягає в тому, щоб допомогти учням подумати над текстом, а потім обговорити його з однокласниками. Наприклад, «Герой (ім'я) не повинен був робити (що саме).» повністю погоджуюся не погоджуюся погоджуюся повністю погоджуюся
62.	3-2-1	Учні виконують такі варіанти завдань, визначаючи за прочитаним текстом: три речі, які ви дізналися, два цікаві факти, одне питання, що залишилося; три ключові слова, дві відмінності між __, один вплив на __; три важливі факти, дві цікаві ідеї, одне уявлення про себе як учня; три

		нові терміни, дві нові ідеї, одна річ, яку потрібно обдумати; три питання до тексту (незнайомі слова або незрозумілі ідеї), два прогнози за текстом (що станеться далі, враховуючи вже прочитане), знайдіть один зв'язок у тексті (з тим, що ви вже знали або випробували)
63.	Трихвилинна пауза	Трихвилинна пауза дає змогу учням зупинитися, обмірковувати певні представлені явища та ідеї, прив'язати їх до вже наявних знань або досвіду та попросити роз'яснень. Я змінив(ла) ставлення до.... Я більше дізнався(лася) про... Мене здивувало... Я почувався(лася)...
64.	Є питання, в кого є відповідь?	Учитель робить два набори карток. Перший набір має запитання за певним розділом навчання. У другому наборі містяться відповіді. Учитель роздає картки з відповідями учням, а потім він або учень зачитує класу питання на картці. Всі учні перевіряють свої картки з відповідями, щоб знайти правильну
65.	20 секунд	Вчитель ставить ключове питання і пропонує подумати над ним щонайменше 20 секунд. Доцільно просити учнів коротко записати свою відповідь (окремі слова, ідеї), щоб під час обговорення вони не блокували розумових процесів один одного.
66.	«Чому? Як?»	Після виступу, презентації учня учитель ставить йому додаткові питання для перевірки глибини розуміння.
67.	«2, 3 хвилинне есе»	Вчитель записує або озвучує одне із запропонованих нижче питань на

		тему: (1) Що, на вашу думку, було найважливішим з того, що ви дізналися (вивчили) сьогодні? (2) Яке питання вам запам'яталося? (3) Що для вас було найважчим, незрозумілим сьогодні? Після того як учні зроблять записи, вчитель може запропонувати озвучити їх для того, щоб побачити рівень розуміння теми, відзначити найбільш незрозумілі моменти, на які він повинен негайно відреагувати за допомогою додаткових завдань, методів, прикладів тощо АБО Наприкінці уроку вчитель може запропонувати учням написати відповіді питання: (1) Що для вас було найважчим, незрозумілим сьогодні? (2) З яким типом завдань (завдань) ви не справляєтесь? Як ви думаєте, чому? Вчитель збирає відповіді учнів, знайомиться з ними та у разі виявлення проблемних моментів коригує свою діяльність на наступному уроці
68.	Трихвилинна пауза	Вчитель надає учням трихвилинну паузу, яка дає учням можливість обмірковувати поняття, ідеї уроку, пов'язати з попереднім матеріалом, знаннями та досвідом, а також з'ясувати незрозумілі моменти. Я змінив своє ставлення до..... Я дізнався більше про Я здивувався тому, що..... Я відчув ... Я ставився до.....

69.	Формативний тест	Вчитель довільно ділить учнів на малі групи (по 4-5 учнів у групі). Кожен учень отримує лист з питаннями тесту та бланк для відповідей. Учня надається час для обговорення питань тесту у малих групах. Після обговорення учні заповнюють аркуш відповідей самостійно. Бали кожного учня підраховуються окремо. Необхідно попередити учнів, що вони можуть бути не згодні з членами групи, і обрати ту відповідь, яку вони вважають правильною.
70.	Формативне опитування	Це форма перевірки, яка застосовується відразу за презентацією матеріалу або за будь-яким видом діяльності на уроці. Вчитель ставить додаткові уточнювальні питання: «Чому? Яким чином? Як?...». Як, чим ____ схожі чи відрізняються від ____? Які показники (частини) _____? Як ми можемо показати, проілюструвати ____? Яка основна ідея, концепція, мораль у ____? Яким чином ____ співвідноситься з ____? Які ідеї, деталі ви можете додати до _____? Наведіть приклад з (к) _____? Що неправильно в _____? Який висновок ви можете зробити _____? На яке питання ми намагаємося відповісти ____? Яку проблему ми намагаємося вирішити _____? Що ви думаєте зробити _____?

		Що могло статися, якби _____? Які критерії ви використовували для оцінки? Які докази чи підтвердження ви можете навести в підтримку _____? Як можна підтвердити чи спростувати _____ Як це можна розглядати з погляду _____? Які альтернативи потрібно мати на увазі _? Які підходи чи методи можна використовувати у _____?
71.	Щоденник/журнал самооцінювання	Щоденники/ журнали з самооцінки створюються для того, щоб вчитель і учень могли дати оцінку набутим знанням, вмінням та навичкам, установкам тощо, а також тому, яким способом це відбулося
72.	Чек-лист (check-list)	Учитель пропонує готовий/ або розробляє спільно з учнями контрольний список кроків чи завдань, який потрібно виконати/ перевірити, помічаючи галочками те, що відпрацьовано
73.	«Чарівні лінійки» (винахід оціночних шкал школярами)	Учні самі вигадують шкалу оцінювання, здійснюють самооцінювання, яке потім коментує учитель

Питання про вибір/створення інструментів для формувального оцінювання обумовлене рівнем професійної компетентності учителя, ресурсними можливостями учителів і учнів (технічні засоби), характером навчальної цілі (результату навчання), для оцінювання якої цей засіб застосовуватиметься. Такі складові результату навчання як цінності, ставлення, навчальна діяльність (наскрізні уміння) потребують інструментів,

які дозволяють зібрати валідні докази: форми спостереження, форми само/взаємооцінювання тощо.

Добірка такого роду інструментів пропонується у додатках (1-2).

В сучасних умовах значно посилити ефективність формувального оцінювання можна за допомогою відповідних цифрових інструментів, які можуть бути використанні як допоміжний засіб для різних технік формувального оцінювання. (таблиця 9)

Таблиця 9

Цифрові інструменти для формувального оцінювання

<i>№</i>	<i>Тип сервісів за призначенням</i>	<i>Назви сервісів</i>
1.	Сервіси для створення вікторин, опитувальників, онлайн тестувань	kahoot.com, socrative.com, mentimeter.com, onlinetestpad.com, quizlet.com, quizizz.com, гугл форма
2.	Віртуальні дошки	padlet.com, trello.com, twiddla.com, whiteboard.org, realtimeboard.org, miro.com, jamboard, google.com
3.	Мультисервіси для створення інтерактивних завдань	learningapps.org, studystack.com, спільні документи, гугл qr -коди
4.	Сервіси для створення хмар слів	mentimeter.com, answergarden.ch, wordart.com, tagxedo.com

5.	Сервіси для створення інфографіки та візуалізації	piktochart.com, canva.com, visual.ly, prezi.com, thinglink.com.
----	---	---

Практичне завдання № 2

«Техніка формувального оцінювання»

1. Скопіюйте вміст форми звітності практичного завдання 1 і вставте у форму звітності завдання 2.
2. Оберіть техніку для формувального оцінювання результату навчання
3. Заповніть форму звітності.
4. Коротко прокоментуйте свій вибір техніки.

Форма звітності

Тема _____

Клас _____

№ з/п	Навчальна ціль/результат навчання)	Рівень за Блумом	Види діяльності, які придатні для досягнення навчальної цілі/ результату	Техніка формувального оцінювання.
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
ТОЩО				

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. – Київ, Державна служба якості освіти, 2019 - 240 с. (додається)
2. Вілмут Джон. Оцінювання для навчання/за ред. І. Є. Булах, М. Р. Мруга.–К.:Майстер-клас, 2007.–170 с.
3. Закон України Про освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст.380).
4. Крылова О. Н. Технология формирующего оценивания в современной школе. Учебно-методическое пособие / О. Н. Крылова — «КАРО», 2015.
5. Лукіна Т. О. Педагогічна діагностика : завдання, методи , інструменти : Навч.-метод. матеріали до модуля. – К. : Проект «Рівний доступ до якісної освіти» , 2007. – 50 с.
6. Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» від 06.08.2021№4.5/2303-21
7. Наказ МОНУ від 09.01.2019 № 17 "Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти" Режим доступу: <http://sqe.gov.ua/index.php/uk-ua/16-04-2019/23-04-2019/716-nakaz-mon-vid-09012019-17-pro-zatverdzhennia-poriadku-provedennia-instytutsiinoho-audytu-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity>
8. Нова українська школа: путівник для вчителя 5–6 класів : навчально-методичний посібник / за ред. А. Л. Черній ; відп за вип. В. М. Салтишева. Рівне : РОППО, 2022. 168 с.
9. Нова українська школа: poradnik для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
10. Оценивание учебных достижений учащихся. Методическое руководство/Сост. Р. Х. Шакиров, А.А. Буркитова, О.И. Дудкина. – Б.: «Билим», 2012. – 80 с.
11. Основи педагогічного оцінювання. Частина 1. Теорія : навчально-методичні та інформаційно-довідкові матеріали для педагогічних працівників [Текст] / За заг. ред. Ірини

- Буллах . – К. : Майстер-клас, 2005. – 96 с.
12. Оцінювання без знецінювання. Онлайн-курс про сучасні практики оцінювання. URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/410>.
 13. Оцінювання – фінський підхід. Хурінайнен-Косунен Аня, Палмквіст Рія. Матеріали проєкту «Learning together»
 14. Пинская М.А. Формирующее оценивание: оценивание в классе: учеб. пособие / М.А. Пинская. – М.: Логос, 2010.
 15. Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5–6 класів, які здобуватимуть освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0290729-22#Text>.
 16. Таксономія Б. Блума – Режим доступу: http://www.seua.am/eng/new_edu_technol/BloomElicit.htm
 17. Формувальне оцінювання: означення, техніки та інструменти : блог URL: <http://formativeasua.blogspot.com/>
 18. Щербак О. І., Софій Н. З., Бович Б. Ю. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень: Навчально-методичний посібник /За наук. ред. О. І. Щербак. – Івано-Франківськ, «Лілея-НВ», – 2014. – 136 с.
 19. 15 цифрових інструментів для формативного оцінювання учнів. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/4306-15-tsyfrovykh-instrumentiv-dliaformatyvnoho-otsiniuvannia-uchniv>.
 20. Як оцінювати без оцінок: покрокова інструкція сучасного вчителя URL: <https://osvitoria.media/experience/yak-otsinyuvaty-bez-otsinok-pokrokovoinstruktsiya-suchasnogo-vchytelya/>.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ
(«Оцінювання – фінський підхід». Хурінайнен-Косунен Аня,
Палмквіст Рія. Матеріали проєкту «Learning together»)

Оцінювання – фінський підхід
17.11.2021 р., 14.00-15.15

АНЯ ХУРІНАЙНЕН-КОСУНЕН
РІЯ ПАЛМКВІСТ

Загальна інформація про Проєкт «Навчаємось Разом»

Проєкт «Фінська підтримка реформи української школи» («Навчаємось разом») – це чотирирічна програма співпраці, яка почалася між Україною та Фінляндією в липні 2018 року та до якої наприкінці цього ж року приєднався ЄС. Проєкт фінансується Міністерством закордонних справ Фінляндії та ЄС. Реалізується проєкт компанією FCG International у співпраці з Гельсінським університетом

Очікуваний довгостроковий вплив проєкту «Навчаємось разом» полягає у підвищенні якості освіти в Україні, а також покращенні сприйняття системи освіти громадянами України.

**Компетентність учителя з оцінювання
Врахування сильних сторін під час оцінювання**

Обведіть ті сильні сторони, які Вас характеризують.

Мої сильні сторони як вчителя

Я вправна(ий)	Мені можна довіряти
У мене вистачає сміливості говорити іншим те, що я думаю	Я також можу протистояти невдачам
Я можу ділитися своїми почуттями	Я чесна(ий)
Я пробує нове	Я допомагаю іншим
Я поважаю себе	Я можу терпляче чекати
У мене є мужність для того, щоб бути іншою(им)	Я можу та маю мужність попросити про допомогу
Я хоробра(ий)	Я здатна(ий) захистити себе сама (сам)
Я можу приймати розумні рішення	Я гарна подруга (гарний друг)
Я творча(ий)	Я кумедна(ий) та весела(ий)
Я справедлива(ий)	Я спокійна(ий)

**Компетентність учителя з оцінювання
Врахування сильних сторін під час оцінювання**

1. Поставте позначку в рядку для відображення того, як ці характеристики пов'язані з Вашою філософією оцінювання.
2. Виберіть найважливішу для вас характеристику.

**З МОЄЮ ФІЛОСОФІЄЮ
ОЦІНЮВАННЯ ПОВ'ЯЗАНІ ТАКІ ХАРАКТЕРИСТИКИ**
(+ + + + +)

	+	+++++
ВДУМЛИВІСТЬ	-----	-----
ВЗАЄМОДІЯ	-----	-----
МУЖНІСТЬ	-----	-----
СПІВЧУТТЯ	-----	-----
ПОСЛІДОВНІСТЬ	-----	-----
ЛЮБОВ	-----	-----
НАДІЯ	-----	-----
ДОПИТЛИВІСТЬ	-----	-----
СПРАВЕДЛИВІСТЬ	-----	-----
ЕНТУЗІАЗМ	-----	-----
ЧЕСНІСТЬ	-----	-----
САМОДИСЦИПЛІНА	-----	-----
ВПЕВНЕНІСТЬ У СОБІ	-----	-----
ПОЧУТТЯ ВЛАСНОЇ		
ГІДНОСТІ	-----	-----
ЗНАННЯ ПРО СЕБЕ	-----	-----
ВІРА В ДОБРО	-----	-----
ПОЗИТИВНІСТЬ	-----	-----
ВІРА У ПРОГРЕС	-----	-----
СТАРАННІСТЬ	-----	-----
ЗАОХОЧЕННЯ	-----	-----
СИМПАТІЯ	-----	-----
ДОПОМОГА	-----	-----
ПІДТРИМКА	-----	-----
ПОВАГА	-----	-----
ЕФЕКТИВНІСТЬ	-----	-----

**Визначення учнем цілей
на новий навчальний рік**

Цілі на навчальний рік 20xx-20xx _____
прізвище, ім'я

Планую свою роботу в школі у 5-му класі.

Ставлю перед собою цілі, яких намагаюся досягти разом з учителем і батьками.

Навички роботи в школі

Я добре працюю самостійно.

Моя ціль:

Я добре працюю в парі.

Моя ціль:

Мені легко працювати в групі.

Моя ціль:

Я даю всім спокійно працювати.

Моя ціль:

Навички роботи вдома

Я майже завжди можу сам(а) зробити свою домашню роботу.

Мені потрібна допомога з домашнім завданням. _____

Поведінка

Я поводжусь з іншими _____

У разі суперечки я _____

Я завжди слухаюся дорослих _____

Я не завжди слухаюся дорослих _____

Моя ціль: _____

Цілі щодо вивчення рідної мови та літератури

Вважаю, що читаю _____

Пишу різні тексти

зовсім без помилок _____

майже без помилок _____

все ще з кількома помилками _____

Вважаю, що писати власні твори та тексти мені

дуже легко _____

досить легко _____

трохи складно _____

дуже складно _____

Читання книг

Збираюся уважно прочитати до кінця товсту книгу _____

Прочитати всю книгу для мене все ще досить складно _____

Я не в захваті від читання книг від початку до кінця _____

Цілі вивчення математики

Я вмію виконувати основні розрахунки (+, -, x, :) від 0 до 100 000

дуже добре _____

ще не вмію _____

Розпізнаю, порівнюю та обчислюю у межах від 0 до 1 000 000

дуже добре _____

досить добре _____

мені все ще потрібно тренуватися _____

Вмію обчислювати дробы

дуже легко _____

досить легко _____

мені все ще потрібно тренуватися _____

Виконую усні чи письмові завдання

дуже легко _____

досить легко _____

з великим трудом _____

не можу виконати їх самостійно _____

Розв'язую задачі з математики

дуже легко _____

досить легко _____

з великим трудом _____

не можу розв'язати їх самостійно _____

На уроках математики

розумію нову тему на уроці вчителя _____

мені важко щось зрозуміти під час уроку, поки вчитель
навчає _____

Моя робота на уроках математики

Майже завжди можу працювати самостійно _____

Мені складно працювати самостійно _____

Мені потрібно більше підтримки від дорослих _____

Погляди батьків/осіб, які їх замінюють, на роботу дитини в школі

- як ви думаєте, як працює ваша дитина в школі,

- чи реалістично оцінює ваша дитина свої навички,

- яка підтримка необхідна дитині,

- тип зворотного зв'язку від школи, який, на ваш погляд, потрібен
дитині

Прізвище, ім'я

Дата

**Обговорення оцінювання вчителем та учнем,
виконання учнем самооцінювання**

САМООЦІНЮВАННЯ. Учень заздалегідь заповнює анкету, результати оцінювання обговорюються з учителем

Предмет: _____ П.І.Б. учня: _____ Клас: _____

Мої робочі навички	Завжди	Майже завжди	Часто	Рідко
Приходжу на заняття вчасно, заходжу до класу спокійно				
Приходжу з виконаним домашнім завданням				
У мене з собою є необхідні навчальні приналежності				
Слухаю настанови вчителя, запитання інших, відповіді та презентації				
Беру активну участь в уроках				
Стараюся на уроках з усіх сил				
Працюю спокійно, в гармонії з іншими				
Умію працювати самостійно				
Умію працювати в парі				

Умію працювати в групі				
Поважаю роботу інших				
Готовий(а) надавати допомогу та підтримку				
Заслужую на довіру та поводжусь чесно у своїй шкільній роботі.				
Дотримуюся правил школи				

Після закінчення періоду у свідоцтві успішності за період ставиться оцінка. На оцінку впливає:

- виконання домашніх завдань і робота під час уроків,
- робота на уроках: самостійно, в парах, в групах, участь у дискусіях і все перераховане вище в формі самооцінювання,
- тести: як були досягнуті цілі щодо контенту,
- загальне ставлення до навчання.

Як ти думаєш, на яку оцінку ти наразі заслуговуєш (можна вказати, наприклад, 5-6, 6-7, 7-8, 8-9, 9-10) _____

Який із зазначених нижче способів роботи тобі добре підходить? Номер 1 = найкращий, 2 = другий після найкращого тощо.

Самостійна робота ____

Робота в парах ____

Робота в групах ____

Розповідь учителя _____

Бланк опитування батьків

Заповнюється батьками (особами, які їх замінюють).

Дата _____

Учень _____

Батьки (особи, які їх замінюють) _____

Подумайте про сильні сторони і дії дитини з таких точок зору:

- **Управління благополуччям і повсякденним життям**
Сон, харчування, звички до занять фізичними вправами, вільний час, стосунки з друзями, готовність йти до школи тощо
- **Навички взаємодії з людьми**
Вияв та контроль емоцій, спілкування на особисті теми, вміння слухати інших, дивитися на речі очами інших тощо
- **Навчальні навички, вміння вчитися**
Бажання вчитися, виявлення власних сильних сторін і напрямів, які потребують удосконалення, звернення за допомогою тощо
- **Навички роботи**
Турбота про шкільні речі та задані вправи, зосередженість, наполегливість.

Анкета

*Наведена нижче анкета складається із двох частин.
Першу частину заповніть, будь ласка, разом зі своєю дитиною,
а в другій поділіться своїми думками.
Дитина відповідає, а дорослий записує*

I. Розділ для дитини.

Прізвище, ім'я дитини _____

1. Назви кілька своїх улюблених речей або предметів у школі.

2. Чи є в твоїй школі щось, що тебе турбує чи дратує? Що саме?

3. Чи є в школі предмети, які тобі складно вивчати? Які це предмети?

4. Подумай про те, як вчителі могли би тобі допомогти, якщо в тебе є труднощі або ти чогось не розумієш?

5. Чи знаєш ти, як гратися з іншими дітьми під час перерв без суперечок?

6. Чи є в тебе друзі, з якими ти граєшся на перервах?

7. Тебе цькували?

8. Якщо тебе цькували, то хто? Коли? Як ти думаєш, чому це трапилось?

II. Розділ для батьків.

Запишіть свої власні погляди / почуття / думки про школу

1. **Інформаційне забезпечення.** Чи достатньо у вас інформації щодо роботи вашої дитини в школі та її поступу в навчанні? _____

2. **Домашнє завдання.** Чи є у вашої дитини вдома проблеми? Чи дуже багато в неї домашніх завдань, недостатньо домашніх завдань тощо? _____

3. Співпраця між домом і школою: Як це працює? Які ваші очікування стосовно цього? Бажання? Ви хочете змін? тощо _____

4. Вітання, побажання для вчителя _____

Обговорення оцінювання, навчальний рік

Шановні батьки! Ця форма містить запитання, які стосуються вашої дитини. Будь ласка, коротко опишіть, якою ви на даний час бачите свою дитину. Ми почнемо нашу зустріч з обговорення цієї форми. Що зараз цікавить вашу дитину? Що вона робить добре?

Як ваша дитина поводить ся зі своїми друзями та однолітками?

На вашу думку, на сьогодні що складним або важким є для вашої дитини?

Що розчаровує, засмучує вашу дитину? Її дії у такому випадку?

Чи існують вдома або в житті дитини речі, які впливають на її благополуччя і, можливо, шкільну освіту? (наприклад, народження братів і сестер, переїзд в інший будинок, хвороба когось із близьких, поява нових друзів тощо)

Що для вас важливо у вихованні вашої дитини? (наприклад, визначення рамок, методи виховання, традиції тощо)

Які надії або очікування ви пов'яжете з відвідуванням вашою дитиною школи і співпрацею з учителем?

Я хотів / хотіла б обговорити такі речі:

Ми разом запишемо індивідуальні цілі учня на цей навчальний рік.

Підпис батьків або осіб, які їх замінюють _____ / _____ 20__

САМООЦІНЮВАННЯ УЧНЯ

№	Критерій			
1.	Намагаюся з усіх сил			
2.	Ставлюся до інших по-дружньому			
3.	Слухаю вчителя та однокласників			
4.	Виконую вправи відповідно до інструкцій			
5.	Піднімаю руку, коли щось знаю			
6.	Піднімаю руку, щоб дочекатися своєї черги щось сказати			
7.	Прошу допомоги, коли щось не розумію			
8.	Працюю акуратно			
9.	Виконую домашню роботу Сам / сама, дбаю про свої шкільні справи			
10.	Добре поведжуся за столом			
11.	Умію працювати в групі			

Думки учня щодо шкільних предметів

Спільно прийняті під час обговорення рішення _____

Ціль: _____

Як це мені вдалося?

Підпис учня: _____

**Самооцінювання учнем, коментарі батьків.
Обговорення питань оцінювання батьками,
вчителем та учнем**

**Школа підготовки вчителів Віккі Гельсінського
університету, 5-й клас
Проміжне оцінювання, 20____
Прізвище, ім'я: _____**

САМООЦІНЮВАННЯ УЧНЕМ

РОБОТА ТА ПОВЕДІНКА	Відповідає моїй роботі та поведінці			Це не про мене
	дуже добре	добре	деякою мірою	
Слухаю надані мені інструкції та дію згідно з ними				
Умію працювати самотійно				
Умію працювати в групі та в парі				
Роблю свій внесок у мирну шкільну роботу				
Сам(а) дбаю про свою домашню роботу				
Сам(а) дбаю про свої шкільні справи				
Дотримуюся загальноприйнятих правил				
Ввічливий(а) і доброзичливий(а) з однокласниками				
Ввічливий(а) і доброзичливий(а) з дорослими				

Цілі: _____

ПРЕДМЕТИ

РІДНА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА	Відмінно	Добре	Досить непогано	Все ще тренуюся
Побіжно читаю та добре розумію те, що читаю				
Читаю літературу із задоволенням				
Мій почерк зрозумілий				
Пишу твори без помилок				
Пишу інші види текстів				

Цілі: _____

МАТЕМАТИКА	Відмінно	Добре	Досить непогано	Все ще тренуюся
Розпізнаю та порівнюю числа у межах від 0 до 1 000 000				
Умію виконувати основні розрахунки в межах від 0 до 100 000				
Умію множити				
Умію обчислювати дробы				
Умію виконувати операції з відсотками				
Умію усно обчислювати				
Умію робити розрахунки в зошиті				

Цілі: _____

ДЛЯ БАТЬКІВ/ОСІБ, ЯКІ ЇХ ЗАМІНЮЮТЬ

ШКІЛЬНІ СПРАВИ ВДОМА	Майже завжди	Іноді	Рідко
Дитина ходить до школи із задоволенням			
Дитина уміє робити домашні завдання			

Погляд батьків/осіб, які їх замінюють, на відвідування школи (наприклад: загальний інтерес, причини радості, ініціатива, навчання, домашня робота, власні та шкільні речі, стосунки з друзями, страхи, джерела стресу, занепокоєння тощо):

Гельсінкі, дата: _____._____.20____

Учень_____

Учитель_____

Батьки/особи, які їх замінюють_____

Самооцінювання: робота та поведінка

	Умію це робити	Все ще тренуюся
1. Я хороший(а) друг (подруга), не цькую, не провокую	-----	-----
2. Дотримуюся правил школи та класу	-----	-----
3. Добре ставлюся до інших	-----	-----
4. Швидко йду на перерву	-----	-----
5. Обідаю як культурна дитина	-----	-----
6. Слухаю інструкції в класі та дію згідно з ними	-----	-----
7. Пам'ятаю, що треба піднімати руку в класі	-----	-----
8. Даю всім спокійно працювати	-----	-----
9. Виконую вправи, які задають, і не роблю нічого іншого	-----	-----
10. Умію самостійно працювати	-----	-----
11. Умію працювати в парі або в групі	-----	-----
12. Сам(а) дбаю про свою домашню роботу	-----	-----

ГРУПОВЕ ОЦІНЮВАННЯ

Прізвище, ім'я: _____

1 = згоден (згодна), 2 = не зовсім згоден (згодна), 3 = абсолютно не згоден (не згодна)

1. Група добре працювала.
2. Кожен взяв на себе відповідальність за виконання завдання.
3. Ми змогли легко домовитися про свої ролі.
4. Вважаємо, що завдання були легкими.
5. Вважаємо, що завдання були звичайного рівня складності.
6. Вважаємо, що завдання були складними.

1	2	3

7. Що було найкращим у цьому методі роботи?

8. Подумай, чи можна цей метод роботи покращити. Як?

8. Напиши, що ти дізнався (дізналася) про цю тему.

9. Повідомлення вчителю

Оцінюю свою роботу в школі на цьому тижні

Тиждень: _____

T = так

Прізвище, ім'я _____

H = ні

	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця
Прийшов (прийшла) у клас із гардеробу, як і домовлялись					
Давав (давала) усім спокійно працювати					
Працював (працювала) згідно з отриманими інструкціями					
Міг (могла) спокійно самостійно працювати					
Добре працював (працювала) у парі або групі					
Пам'ятав (пам'ятала) про те, що перед тим, як щось сказати, треба підняти руку					
Дотримувався (дотримувалася) інструкцій у їдальні					
Виконав (виконала) домашню роботу					

Наприкінці цього тижня візьми цей аркуш додому, покажи батькам та обговори свою роботу в школі.

Ми обговорили роботу моєї дитини в школі _____

Підпис батьків/осіб, які їх замінюють: _____

Взаємооцінювання, урок англійської мови

Ім'я мого партнера: _____

Моє ім'я _____

Як читав твій партнер? Постав позначку на лінії.

Мій партнер:	Відмінно	Добре	Потрібно тренуватися
читав побіжно	-----		
міг прочитати слова	-----		
дав мені можливість			
прочитати	-----		

Навички роботи мого партнера на уроках англійської мови:

мій партнер слухає	
інструкції та	-----
працює відповідно до них	
зосереджується на роботі	-----

піднімає руку	-----
допомагає мені, якщо мені	
потрібна допомога	-----

запитує вчителя, якщо	
не розуміє	-----

поводиться обережно зі своїми	
шкільними речами	-----

ШАБЛОНІ ІНСТРУМЕНТІВ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Форма 1

Форма само/взаємооцінювання учня

Критерії оцінювання вміння учнів співпрацювати в малій групі

№	Критерій	Позначка про досягнення
1.	Вибудовує доброзичливі стосунки з іншими людьми в групі	
2.	Працюючи в групі, виконує свою частину групової роботи	
3.	Працює над досягненням консенсусу заради досягнення цілей групи	
4.	Працюючи в групі, надає іншим важливу чи корисну інформацію	
5.	Підтримує інших учасників, незважаючи на розбіжності у поглядах	
6.	Викликає ентузіазм у членів групи заради досягнення спільних цілей	

Форма 2

Форма рефлексії щодо процесу навчання і контролю над ним Я добре навчаюся, якщо....

дії	так	Скоріше так	Скоріше ні	ні
ВИКОНУЮ ДОМАШНІ ЗАВДАННЯ				
ВИКОРИСТОВУЮ ДІАГРАМИ І ТАБЛИЦІ				

ПРАЦЮЮ ЗА КОМП'ЮТЕРОМ				
ЧИТАЮ ПІДРУЧНИК				
СТВОРЮЮ МЕНТАЛЬНУ КАРТУ				
ОТРИМУЮ ДОПОМОГУ ВІД ДОРОСЛОГО				
РОБЛЮ ЩОСЬ РУКАМИ				
СЛУХАЮ РОЗПОВІДЬ ВЧИТЕЛЯ				
РОБЛЮ ЗАПИСИ ПО ХОДУ				
ЧИТАЮ І ПЕРЕЧИТУЮ МАТЕРІАЛ				
ПОЯСНЮЮ ІНШОМУ				

Форма 3

Аркуш самооцінювання навичок співробітництва

Працюючи в групі....	завжди	іноді	ніколи
Я дослуховувався до думки інших			
Я висловлював свою точку зору			
Я був корисним в групі			
Я із задоволенням працював в групі			

Оцінювання групової роботи

Учень _____	Самооцінювання	Оцінювання учителем
Виконав усі свої обв'язки у групі вчасно і якісно		
Працював у групі, зосереджуючись на поставленому завданні		
Стимулював інших учасників до виконання завдання		
Уважно слухав інших		
Пропонував ідеї аргументовано		
Заперечував ввічливо		
Коментував та доповнював інших учасників		
Досягав компромісу по суперечливих питаннях		

Самооцінювання результатів навчання

Твердження (навчальна ціль)	Дуже впевнено	Впевнено	Невпевнено/ не можу
Я можу описувати особливості мови різних видів мистецтва			

Я можу пояснювати засоби виразності художнього образу у творах різних видів мистецтва			
Я можу наводити приклади творів різних видів мистецтва			

Форма 6

Самооцінювання роботи в групі

Ім'я _____

Дата _____

Клас _____

Вид діяльності _____

Як часто, працюючи в групі, ти робив такі дії? (Обведи слово, яке найточніше відображає твій рівень участі у роботі та співпраці)

Критерій	ніколи	іноколи	часто
Я ставив питання для отримання інформації чи уточнення			
Я висловлював свою думку			
Я вислуховував думку інших учнів у моїй групі			
Я коментував висловлювання інших учнів у моїй групі			
Я залучав інших членів групи до участі в обговоренні			
Я виконував ту роль, яку мені доручив вчитель чи група			

У роботі групи мені найбільше
сподобалося _____

Найважчим у роботі цієї групи
було _____

Моя мета на наступну групову
роботу _____

Форма 7

Оцінювання (самооцінювання) роботи груп

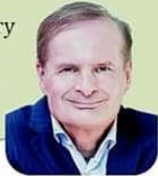
Критерій	1 група	2 група	3 група	4 група
Співробітництво у групі (розподіл та виконання обов'язків)				
Поведінка (не заважати роботі інших груп, не відволікатися від виконання завдання, не кричати...)				
Розкриття матеріалу завдання, теми.				
Вміння слухати презентації інших груп, питання, доповнення				
Загальний бал				

**Оцінювання внеску окремого учня
під час групової роботи**

Критерій	Учень 1	Учень 2	Учень 3
Бере участь у розподілі обов'язків у групі та виконує свої обов'язки			
Пропонує ідеї			
Бере активну участь в обговоренні групи (Розвиває, узагальнює запропоновані ідеї, інформацію).			
Допомагає учасникам групи			
Слухає уважно та ставить запитання			
Вміє вести обговорення (ввічливо заперечує, домагається згоди з питань, що викликали суперечки)			
Працює у групі, зосередившись на поставленому навчальному завданні			
Загальний бал			

Метод "П'ять пальців"

Метод «П'ять пальців» запропонував
Лотар Зайверт,
професор, керівник Інституту
стратегії використання часу
(м. Гейдельберг, Німеччина)

Застосовується в психології
Принцип методу простий

Потрібно лише поглянути на
долоню правої руки і по перших
буквах назви пальців пригадати і
назвати ті принципи, на підставі
яких здійснюватиметься ...
самоаналіз

Адаптовано для школи

Застосування на етапі РЕФЛЕКСІЇ

**Усно чи
письмово...**

МІЗИНЕЦЬ – Мої надбання (набуті знання, нова інформація, нові ідеї)
БЕЗІМЕННИЙ – Близькість до мети (результати діяльності)
СЕРЕДНІЙ – Самопочуття (настрій, внутрішні переживання та емоції)
ВКАЗВНИЙ – Взаємодія (допомога іншим, робота в команді)
ВЕЛИКИЙ – Важливо дізнатися (прогалини в знаннях, труднощі)

Петровська І.О.

ДЛЯ ПОДАТОК

Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту освіти

Навчально-методична лабораторія моніторингу
якості освіти та сертифікації

Оксана Кулешова

«ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ У БАЗОВІЙ ШКОЛІ»

Навчально-методичний посібник

Технічна верстка: Г. В. Кінах

Папір офсетний. Друк на різнографі
Формат 60х84/16

Умовно-друкованих арк. – 6,2
Обліково-видавничих арк. – 5,8
Гарнітура шкільна

Тираж 100
Замовлення № 40

Адреса редакції:

**вул. Адміральська, 4-а,
м. Миколаїв, 54001
Тел./факс 37 85 89**

<http://www.moippo.mk.ua>,
e-mail: moippo@moippo.mk.ua